

Xəbər
Nazirlikdən
əcaib idxal
artımı
argumenti:
"Əhali
çox yeyir..."
yazısı səh.10-da

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 17 oktyabr 2017-ci il Çərşənbə axşamı № 213 (6827) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Bakıdakı qanlı atışmanın sirri-yeni detallar

Müşfiq Mədətov ona hücum edilmədiyini və şikayətçi olmadığını dedi; "Hafka"nın da adı qarışan cinayətin təfərrüatları

yazısı səh.3-də

"Hüseyn Abdullayevlə Rəsul Quliyev müxalifətin namizədi ola bilməyəcəklər" - partiya sədrləri

yazısı səh.13-də

"Eldar Mahmudovun həbs təhlükəsi hələ də sönüşməyib, amma..." - İlham İsmayıl

yazısı səh.6-da

Kərkük kürdlərdən alınır

yazısı səh.13-də

Çində siyasi sistem sınaq qarşısında-kommunistlər qurultaya toplaşır

yazısı səh.7-də

Azərbaycan - Türkiyə qardaşlığını sarsıtmaq istəyənləri durdurmaq zamanı

yazısı səh.9-da

"Fermer özü müəyyənləşdirməlidir ki, hansı məhsul onun üçün gəlirlidir" - ekspert

yazısı səh.10-da

Rusiyanın işğalçını silahlandırma planında ilginç hədəf

yazısı səh.11-də

iPhone 8 və iPhone 8 Plus Bakıda satışda-qiymətləri "əl yandırır"

yazısı səh.13-də

Sosial, yoxsa tibbi bəla: xoruldamaq xəstəlik xəbərçisidirmi...

yazısı səh.14-də

Azərbaycan və Ermənistan prezidentləri Cenevrədə görüşdülər

HƏMSƏDRLƏRDƏN QARABAĞLA BAĞLI RAZILAŞMA XƏBƏRİ - ƏSLİNDƏ İSƏ...

Dövlət başçıları uzun fasilədən sonra bir araya gəldilər; əvvəlcə həmsədrlərin iştirakı, daha sonra tək-tək görüş keçirildi; ermənilər narahatdır, Qarabağla bağlı yeni mərhələ başlayır, yoxsa...; **sabiq nazir Tofiq Zülfüqarov**: "Təminat vermək olmaz ki, Cenevrə görüşündən sonra gərginlik səngiyəcək"

İrəvanın Türkiyə və Azərbaycan xofu, NATO xiffəti - seçim yaxınlaşır

İşğalçını dünyanın ən güclü hərbi alyansına üzvlük də xilas etməyəcək - "iki stul" da oturmağa çalışan Ermənistanın yüksək çinli rəsmisindən acı etiraflar; vitse-spiker: "Biz öz müdafiəmizi heç vaxt özümüz təmin edə bilməyəcəyik, Türkiyə və kiçik qardaşı Azərbaycan..." yazısı səh.8-də

Aydın Quliyev:
"Qəzetlərin
reklam bazarında
iştirakına imkan
yaradıla bilər"

yazısı səh.4-də

İqbal Ağazadə:
"Oktyabr
hadisələrinin
bir daha
Azərbaycanda
yaşanmasını
istəmərim"

yazısı səh.6-da

Sabir Rüstəmxanlı:
"Xanımlarımız
səhnədə elə
hoppanıb-düşürlər
ki, səhnə
silkələni"

yazısı səh.14-də

Oktabrın 14-də keçmiş polis rəisi Müşfiq Mədətova qarşı şəhərin mərkəzində gündüz vaxtı edilən silahlı hücum çoxsaylı suallar yaradıb.

"Qafqazinfo"nun hüquq-mühafizə orqanlarından əldə etdiyi məlumata görə, insidentə səbəb söyüş olub. Belə ki, iki-üç gün əvvəl cinayətdə adı hallanan şəxslər Müşfiq Mədətovla bir məclisdə olublar. Həmin məclisdə onlarla Mədətov arasında münaqişə baş verib. Daha sonra tərəflər görüşmək qərarına gəliblər. Görüş zamanı qarşı tərəf bıçağın tiyəsi ilə Müşfiqin başına 3-4 dəfə zərbə vurub.

Faktı üzrə Səbayel Rayon Polis İdarəsinin İstintaq şöbəsində Cinayət Məcəlləsinin 221.2.1 (xuliqanlıq) və 221.3-cü (xuliqanlıq) maddələri ilə cinayət işi başlanıb.

Oktabrın 15-də saat 04.00 radələrində isə həmin cinayət işi üzrə hadisəni törətmiş şəxslərin müəyyən edilməsi istiqamətində Səbayel RPİ-nin əməkdaşları tərəfindən həyata keçirilən əməliyyat tədbirləri zamanı Bakı şəhəri, Nizami rayonu ərazisində "Lexus" markalı 90-LT-997 dövlət nömrə nişanlı avtomatında olan şəxslər üzərində olan odlu silahlardan əməliyyat tədbirlərində iştirak etmiş polis əməkdaşlarına atəş açıb. Nəticədə Səbayel RPİ-nin əməliyyat işləri üzrə rəis müavini, polis polkovniki Axundzadə Orxan Abdulla oğlu xəsarət alıb. Bakı Şəhər Prokurorluğu və Bakı Şəhər Baş Polis İdarəsinin əməkdaşları tərəfindən aparılmış təxirəsalınmaz istintaq hərəkətləri və əməliyyat-axtarış tədbirləri nəticəsində qeyd olunan cinayət əməllərini törətməkdə şübhəli bilinənlər - 1992-ci il təvəllüdü Abbasov Kazım Tapdıq oğlu, əvvəllər məhkum olunmuşlar - 1982-ci il təvəllüdü İsmayilov Məhəmməd Həsən oğlu və 1976-cı il təvəllüdü Həsənov Emin Vaqif oğlu olması müəyyən edilib. Onlar Cinayət Məcəlləsinin 221.2.1, 221.3, 29, 120.2.3 və 315.2-ci (hakimiyyət nümayəndəsinə müqavimət göstərmə) maddələri ilə şübhəli şəxs qismində tutularaq istintaqa cəlb olunublar.

"Qafqazinfo"ya açıqlama verən M.Mədətov deyib ki, bıçaqlanması ilə bağlı yayılan xəbərlər yalandır: "Tamamilə yalan xəbərdir. Əgər bıçaqlansaydım 3 gün polis idarəsində saxlanılmazdım. Məni idarədə qanunsuz olaraq saxladılar. Adı silahlı insidentə qarışan həmin şəxsləri isə heç vaxt tanımamışam. Heç kimdən şikayətçi deyiləm. Münaqişənin söyüş üstündə baş verməsi yalan xəbərdir".

Rəis müavininə atəş açanlar - Kazım Abbasov, Məhəmməd İsmayilov və Emin Həsənov ifadələrində bildirişlər ki, polisləri Müşfiqin adamları zənn ediblər:

mı da atmamalıydı. İndi isə müxtəlif adamları vasitəsilə mənə yalvarır".

Hafiz Məmmədov isə saxlanılması barədə xəbərləri təkzib edib. Biznesmen virtu-

dəcə olaraq, Mədətovun problemi odur ki, o, çox emosional insandır. Gəncliyində daha da emosional olub. Müxtəlif adamlara silah belə çəkib. Rəis işləyən zaman

Bakıdakı qanlı atışmanın sirri-yeni detallar

Müşfiq Mədətov ona hücum edilmədiyini və şikayətçi olmadığını dedi

Müşfiq Mədətov

"Əgər polis olduqlarını bilseydik atəş açmazdıq. O zaman ancaq xuliqanlıq maddəsi ilə dindiriləcəkdik, uzağı 1000 manatla buraxıla bilərdik".

Qeyd edək ki, Orxan Axundzadəni güllələyən şəxslərin olduğu 90-LT-997 dövlət nömrə nişanlı "Lexus" markalı maşın Hafiz Məmmədovun ortağı Azad Abdullayevin oğlu Rüfətə məxsusdur.

Hafiz Məmmədov

da şuluqluq edirdi. Sonra məlum oldu ki, bu şəxs cavanlıqında da sakit olmayıb. Hətta cavan vaxtı Naxçıvanda bir nəfərin oğlunu bıçaqlayıb, axtarısa verilib. Ancaq buna baxmayaraq, bəzi yüksək keyfiyyətlərinə görə onu polis rəisi qoydular. Müşfiq kimsənin sözünü götürən oğlan olmayıb. Ona görə də konfliktlərə çəkilib. Naxçıvanın Düdəngə və Şəhriyar

kəndlərinin uşaqları da böyük bir dəstə formasında Müşfiqin ətrafında cəmlənmişdilər. Onlar da bir az kriminal uşaqlar idilər. Müşfiq Mədətov dustaq həyatı keçirəndə həmin uşaqlar ona xeyli dəstək oldular. Mədətov kolona düşəndən sonra Hafiz Məmmədov, Hüseyin Abdullayev və digərləri varlandılar. Ancaq ona dəstək olmadılar və bu da pis vəziyyətdə qaldı. Həbsdən çıxandan sonra görünür, aralarında konflikt başladı. Kimsə nahaq iş görürsə, Müşfiq sakit durmaz, tapdalayar keçər".

Mənbə bildirir ki, "Hafka"nın ona yalvarması faktı mümkündür: "Hafka" Ziya Məmmədovla şərik idi. Ola bilər ki, bu işdə onun da əli olsun. Bəlli olduğu kimi, "Hafka" ilə Ziya Məmmədov bir neçə istiqamətdə biznes qurdular. İndi "Hafka" bilir ki, Müşfiq emosional adamdır və hər bir addımı ata bilər. Buna görə də əgər hadisədə onun da əli varsa, Mədətova hansısa xəbər göndərərək yalvara bilər".

Əli RAIS

Şair düz deyirdi ki, "dardı cahən"...

Samir SARI

ABŞ İsveçdən təxminən 50 dəfə böyük ölkədir. Amma o boyda ABŞ İsveçin qəbul etdiyi mühacirlərin yarısını da qəbul etmir. Üstəlik, ABŞ indi durub "Green Card" viza lotereyası üçün müraciətləri dayandırır. Bu, bizim dildə "gəlmöün, istəmirik" deməkdir.

Prezident Tramp hələ prezident olmamışdan demişdi ki, prezident seçilsə, öz ölkəsini qoyub ABŞ-a daraxanların ayağını kəsəcək. Amerikalı seçicilərin məhz Trampa səs verməsi göstərir ki, xalq da elə düşünür, istəmir ki, mühacirlərin ölkəsini basırıq eləsinlər.

Əslində hansı ölkə belə eləse də, gerek ABŞ eləməsin. Çünki ABŞ özü mühacirlər ölkəsidir. Bu diyarın aborigen xalqı - əli tomoqavklı hindular çoxdan ölkənin mərkəzindəki rezervasiya düşərgələrində yaşayırlar.

İndi belə çıxır ki, qonaq qonağı istəmir. Heç ev yiyəsindən də soruşan yoxdur.

İkincisi, ABŞ o ölkədir ki, vətəndaşları dünyanın bütün ölkələrinə (bir neçəsi xaric) diplomat, mütəxəssis, biznesmen, hərbi və sair sifətlərlə gedirlər, yurd salıb yaşayırlar. Məsələn, 17-18 il öncə ABŞ-in ölkəmizdə bir səfiri vardı, Stenli Eskudero, səlahiyyət müddəti bitdi, amma adam öz ölkəsinə getmədi, Nardaran tərəflərdə torpaq aldı, ev tikdi, iş qurdu. Bəlkə hələ də buralardadır.

Bu Amerikada hər nə varsa, ən firavan ölkələrdən də ora can atanlar var, ən kasıb ölkələrdən də. Kasıb ölkələrdən olanlar gedib Amerikada güzəran qurmaq, adam balası kimi yaşamaq istəyirlər, amma firavan ölkələrdən olanlar nə istəyirlər, anlamaq çətindir.

Amerikalılar isə heç birini istəmir. "İstəmir" deyəndə, amerikalılar bundan ötrü yığışib aksiya-filan keçirmirlər, amma xırda-xırda narazılıq edirlər.

Narazılığa qalsa, almanlar və isveçlilər mühacirlərin qəbulu məsələsinə görə çox narazıdırlar, hətta kütləvi etiraz aksiyası təşkil edirlər, neofaşist qruplar əllərinə düşəndə gəlmələri tutub çırpırlar, amma hökumət də deyir, beynəlxalq konvensiya var, söz vermişik, gerek qaçqınları qəbul edək.

Qaçqınların axını isə dayanmır. Əgər "dur" deyən olmasa, Banqladeş xalqı dirəcə köçər Skandinaviyaya. Bu, təxminən 300 milyon adam edir. Pakistanın yarısı, Hindistanın, 75 faizi, Çinin üçdə biri, Myanmanın 50-70 faizi, Filippinin, İndoneziyanın, Vyetnamın, Laosun mühüm bir hissəsi o xəritədə itə oxşayan yarımadada yaşamaq istər.

İndi özünüz fikirləşin, 20-30 milyon adamın firavan yaşayışı üçün bəs edən yarımada 3 milyard adamı tutarmı? Tutmaz.

Amerika isə böyükdür, 3 milyard mühaciri olmasa da, 100 milyonunu yola verə bilər.

O gün məşhur türkiyəli yazar Yılmaz Özdil Şərqi uzağından və yaxınından, Afrikanın hər yanından Türkiyəyə axışmış gələnlər qanunsuz miqrantlara dair bir yazı yazmışdı, sosial şəbəkədə paylaşmışdılar, bizimkilərdən biri də mühacirlərdən yana olduğunu göstərərək, şərh yazmışdı ki, bunu yazan adam faşistdir, irqçidir.

Amma Yılmaz əfəndi pis bir şey yazmamışdı, qeyd etmişdi ki, İstanbul İstanbul olalı bu qədər mühacir görməyib, artıq şəhərdə "Somali küçəsi" əmələ gəlib, ele yerlər də var ki, sənasan, İŞİD-in kəmpidir.

Dünyanın hər tərəfindən mühacirlər ölkəmizə, şəhərimizə doluşsalar, durub "xoş gəlmisiniz, çağırın, yerdə qalanınız də gəlsin" deyərəkmi?

Demərik. Deyərik, davay, hər küştə öz qapısına, hər kəs öz ölkəsinə. Onda da olarq faşist?

Adıca, yayda ərəblər, iranlılar bir az çox gəlir, ona tablaşa bilmirik, o da ola onlar ömürlük yaşamağa gələlər. Vallahi, ele bir şey olsa, bizim gənclər də dəstə düzəldib küçə-küçə gəzər, qabaqlarına çıxan ərəbləri və ərəbəbənzərləri tutub döyərlər.

Bu işdə Finlandiya və İslandiya daha sərvaxtdır. Ölkəyə mühacir deyilən bəndə buraxmırlar. 2-3 il öncə bir neçə ərəb məşəli gənc Norveçdən varıb getmişdilər Reykyavikə, orda da bir kilsəyə sığınmışdılar. İşləri düz gətirsə, yaxalanmasalar, onlar bu kilsəni nə vaxtsa "kafir yuvası" kimi partladacaqdılar, amma island polisler qaçqınlara aman vermədi, danaboyun edib polis maşınına basdılar, aeroporta apardılar, oradan da Osloya yola saldılar.

Hər kəs başının salamatlığını, qulağının dincliyini, qarnının toxluğunu istəyir.

Bir-iki gün öncə xəbər vardı ki, hazırda Çexiyaya sığınmış bir azərbaycanlı ailə Almaniyaya getmək, ora sığınmaq üçün məktəbli qızının qolunu çimdikləyib, sonra da "bunu qızın müəllimi edib" deyərək itimailəşdirib.

Baxırsan, adamın yazığı gəlir. Aydın məsələdir ki, onlar bu ölkədən kefdən getməyiblər, nəse bir dərd-sərləri olub, gediblər, indi daha böyük problemə üz-üzədirlər.

Çox kədərli. Zalımların əlindən bu boyda planetdə insanlara yaşamaq üçün yer tapılır.

İnternet medianın cəmiyyət həyatına bu cür sürətlə daxil olması, insanların informasiya tələbatının tam şəkildə ödənilməsi çap mediasının yerini də daraldı. Artıq kağız qəzetçiliyinin son illərini yaşaması ilə bağlı fikirlər də səslənməkdədir. Bu fikrin tərəfdarları elə də çox olmasa da, hər kəs etiraf edir ki, çap mediası nəinki Azərbaycanda, bütün dünyada tənəzzül dövrünü yaşayır.

Son illərdə iqtisadi çətinliklər səbəbindən bir neçə populyar qəzet, jurnal fəaliyyətini dayandırmış məcburiyyətinə qaldı. Fəaliyyətini davam etdirən qəzetlərin isə tirajı kəskin şəkildə azalıb. Səbəblərdən biri insanların yeni mediadan istifadəyə üstünlük verməsidir ki, digəri də qəzet satışının əlçatan olmamasıdır. İnsanların sıx olduğu yerlərdə satışa icazə verilməməsi, qəzet köşklərinin qəzətdən başqa hər növ məhsul sərgiləməsi insanların marağını da öldürür.

Bəs çap mediasını, ümumilikdə qəzet mədəniyyətini qorumaq üçün nə etməli?

Bu sualı cavablandıraraq "Yeni Müsavat" qəzetinin baş direktoru Ələsgər Süleymanov da vurğuladı ki, çap mediasının qorunması üçün ciddi dəstəyə ehtiyac var: "Çap mediasının qorunması üçün Prezident yanında Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondu yaradılıb. Bu fondun yaradılmasının əsas məqsədi də çap mediasının qorunmasıdır. Dövlət tərəfindən bu fonda ayrılan vəsait məhz bu istiqamətdə xərclənir. Lakin buna baxmayaraq, günü-gündən çap mediasının sayı azalır, tirajlar aşağı düşür. Bu da gözlənilən bir tendensiyadır. İnternetin və mobil qurğuların sürətlə inkişaf etməsi çap mediasına öz təsirini göstərdi. Hər kəsin əlində te-

Çap mediası tənəzzül dövrünü yaşayır - onu necə qorunmalı..

Ələsgər Süleymanov: "Satış məntəqələrinin azaldılması, metrolardan yığışdırılması kimi amillər tiraja öz təsirini göstərir"

Aydın Quliyev: "Qəzetlərin reklam bazarında iştirakına imkan yaradıla bilər"

lefon, planşet və digər mobil vasitələr var, internetə çıxış imkanı var, istənilən məlumatı anında ala bilərlər. Amma dünya təcrübəsi göstərir ki, bu çap mediasının birdəfəlik sıradan çıxmasına gətirib çıxartmayacaq. Düzdür, qəzetlərin sayı azalacaq. Azərbaycanda ola bilsin ki, bir neçə çap mediası qalacaq. Həmin qəzetlər indiki satış qiymətindən daha baha satılacaq, ola bilər ki, səhifələrinin sayı daha çox olsun. Bu, aylıq və ya həftəlik dərgi formasında da, gündəlik qəzet formasında da ola bilər. Bu qəzet versiyasını oxumaq bir prestij sayılacaq. İn-

di qəzet elə bir qiymətdir ki, onu ən kasıb təbəqə də alıb oxuya bilər. Amma belə görünür ki, gələcəkdə qəzetləri ən imkanlı təbəqə alıb oxuyacaq".

Ə.Süleymanovun sözlərinə görə, zaman-zaman qəzetlərin görünən yerlərdən uzaqlaşdırılması, satış məntəqələrinin azaldılması, metrolardan yığışdırılması kimi amillər də tiraja öz təsirini göstərir: "Təbii ki, bu maneələr olmasaydı, tirajımız indi bu vəziyyətdə olmazdı. Çox güman ki, bundan qat-qat çox olardı. Real göstərici də budur ki, tələbat indiki vəziyyətlə uyğun

deyil. Səbəb isə satış məntəqələrinin yığışdırılmasıdır. Əgər metrolarda satışa maneələr olmasa, qəzet köşklərinin sayı günü-gündən azalmasa, köşklər məhz çap məhsullarının satılması üçün nəzərdə tutulsa, qəzetlər daha yaxşı sərgilənsə çox güman ki, tiraja böyük təsiri olacaq. Nə etmək olar? Öncəliklə, dövlət yardımını saxlamaq lazımdır və mümkün olduğu təqdirdə bir qədər də artırmağa ehtiyac var. Həmçinin qəzet kağız versiyadan oxuyanları təşviq etmək lazımdır ki, bundan imtina etməsinlər".

"Bakı Xəbər" qəzetinin baş redaktoru Aydın Quliyev isə "Yeni Müsavat"a açıqlamasında bildirdi ki, heç bir kütləvi informasiya vasitəsi qəzet formatını sıradan çıxarda bilməz: "Təəssüf ki, bəzi adamların dilindən belə sözlər eşidirik ki, çap mediasının vaxtı artıq keçdi, qəzetlər artıq bundan sonra gereksiz deyil. Ancaq bu fikirlər realığa uyğun deyil. Nəzərə almaq lazımdır ki, kütləvi informasiya vasitələri bir-birini əvəz etmir, yeniləri yarıdan qəhnələr sıradan çıxır. Hər birinin öz yeri var. Televiziyanın kəşfi radionu sıradan çıxartmadı, inter-

netin kəşfi televiziyanı sıradan çıxartmadı. Eynilə də bunların mövcudluğu qəzetləri də bir KİV formatı kimi sıradan çıxarda bilməz. Doğrudur, çap mediasının fəaliyyət meydanı daralıb. Əgər Azərbaycanda çap mediasının fəaliyyəti bir anlığa təcürbi olaraq dayandırılarsa, cəmiyyətin böyük bir hissəsi məhz qəzet formatında informasiya mənbələri axtaracaq. Bax o zaman qəzetlərin qədir-qiyəti bilinəcək. Aydın məsələdir ki, qəzetlərin bir KİV olaraq yaşamasına hərtərəfli dəstək lazımdır. Birinci növbədə cəmiyyətin özünün dəstəyi lazımdır. Bunun üçün də qəzetlərin məzmunundan tutmuş formasına, tərtibatına qədər önəm vermək lazımdır. Bunlar əhəmiyyətli rol oynaya bilər".

A.Quliyevin fikrincə, dövlətin dəstəyinin bir qədər gücləndirilməsi də bu istiqamətdə müsbət rol oynaya bilər: "Qəzetlərin reklam bazarında iştirakına imkan yaradıla bilər. İndiki şəraitdə qəzet satışı üçün əlverişli yerlərin ayrılması məsələsi qaldırılarsa, hökumət orqanları bununla bağlı müvafiq qərar qəbul edərlər. Hökumətin hazırda KİV-in inkişafına dəstək vermək istəyi var. Bu istiqamətdə müəyyən işlər gedir. Məsələ qaldırılarsa, hökumətdən satış nöqtələrinin artırılması ilə bağlı müəyyən dəstəklər ola bilər".

□ **Nərgiz LİFTİYEV**

Fikrət Hüseyinli həbs olundu, Elşad Abdullayev onu ittiham etdi

Eks rektor Fikrət Hüseyinli fırılacaq və miqrant alverçisi adlandırılıb

Fransada mühacir həyatı yaşayan Azərbaycan Beynəlxalq Universitetinin keçmiş rektoru Elşad Abdullayev jurnalist Fikrət Hüseyinlinin həbs olunmasına münasibət bildirib. Eks-rektor Fikrət Hüseyinli fırılacaq və miqrant alverçisi adlandırılıb. Həmçinin o, "Fikrət Hüseyinli müxalifətçi pərdəsi adı altında Azərbaycanda adam oğurluğu ilə məşğul olan mütəşəkkil cinayətkar şəbəkənin yanında gördük, onun tərəfində oldu" cümləsini yazıb.

Daha sonra sabiq rektor mövqeyini bu cür ifadə edib: "Biz hesab edirdik ki, Fikrət Hüseyinli Avropaya mühacirət edəndən sonra Bakıdakı pis vərdişlərdən əl çəkər. Lakin Avropadakı müşahidələrimizdən bizə belli oldu ki, o, Bakıdakı pis əməllərindən nəinki əl çəkib, əksinə, daha sosial təhlükəli cinayətlər edir".

E.Abdullayev həmçinin Fikrət Hüseyinli facebook "pəhləvanı" adlandıraraq, onu ayrı-ayrı adamlara qara yaxmaqda suçlayıb: "... Bu adamdan Avropada azərbaycansa-

yağı sifarişli qarayaxmadan və reketçilikdən başqa heç bir şey görmədim. Hani Fikrət Hüseyinlinin analitik jurnalist araşdırmaları? Birini göstərə bilərimi? Ola bilməz. Adamın başı reketçiliyə və miqrant alverinə qarşı".

Keçmiş rektor F.Hüseyinliyə qarşı qərəzli münasibət bəsləmədiyini, ümumiyyətlə, bu cür vərdişlərdən uzaq olduğunu yazıb: "Mənim Fikrət Hüseyinli ilə heç bir düşmənçiliyim yoxdur, onunla işbirliyində olmamışam, heç bir qərəzli

münasibətim yoxdur" deyən **E.Abdullayev eyni zamanda Avropa qanunlarına görə, F.Hüseyinlinin Azərbaycana ekstradisiya edilə bilməyəcəyini vurğulayıb:** "Xatırlatmaq istəyirəm ki, sabah İnterpolun Fikrət Hüseyinli Kiyevdən Azərbaycana göndərməsindən asılı olmayaraq, bizim Fikrət Hüseyinliyə münasibətimiz dəyişməz olaraq qalacaqdır. Onun barəsində obyektiv çoxsaylı işəadıcı məqalələr yazmışıq. Bunun da səbəbkarı özüdür, "KQB"nin Avropaya

yerləşdirmiş olduğu xəfiyyədir".

E.Abdullayev müraciətində həmçinin F.Hüseyinli barəsində bəzi iddialar da səsləndirib. Onun dediyinə görə, F.Hüseyinlinin adı bir çox cinayət xarakterli qalmaqlarda hallanır. E.Abdullayev iddia edib ki, jurnalist ləğv olunmuş keçmiş MTN nazirinin birinci müavini Hilal Əsədovun mediadakı KQB agentliyi, yerlisi və qohumudur: "MTN-in pandora qutusu açılarsa, onun içərisindən fikrət hüseyinlilər çıxar. Belə ada-

ma jurnalist deməyə adamın dili də gəlmir. Bu adam həm Azərbaycanda, həm də Avropada reketçiliklə məşğul olub. Təalim Fikrət Hüseyinli Azərbaycanda təzyiqlərə görə yaza bilmirdi. Bəs Avropada yaşadığı halda, Fikrətin bir jurnalist kimi analitik, araşdırmaçı yazılarını gören olubmu? Fikrətin insan haqları barədə yazılarını gören olubmu? Xeyr, heç kəs görə bilməz. Fikrət, sadəcə, ona və dəstək verdiyi siyasi dairələrə alternativ müxalifətçiləri hədəfə götürüb".

F.Hüseyinli həbsdə olduğu üçün bu iddialara ondan münasibət öyrənmə bilmədik. Amma "Yeni Müsavat" xatırladı ki, onlar arasında yaranan gərginlik bir neçə ay öncə F.Hüseyinlinin yazdığı bir statusdan sonra daha da alovlanmışdı. Jurnalist iddia etmişdi ki, Fransada mühacir həyatı yaşayan E.Abdullayev verdiyi sığınacaq müddətini uzatmaqdan imtina edib. Onun sözlərinə görə, Fransa hökuməti Elşad Abdullayevə verdiyi 1 illik sığınacaq müddətini uzatmayıb. E.Abdullayev də vəziyyətdən çıxmaq üçün əvvəlcə psixi xəstə adı ilə sığınacaq almağa cəhd göstərmiş, lakin buna inanmayıblar.

"Ona görə də indi bir sayt açılıb və jurnalist kimi özünü fransızlara təqdim edib status almaq istəyir", - deyir F.Hüseyinli keçmiş rektor saxta-karlıqda ittiham edib.

Elə həmin vaxt E.Abdullayev də bu ittihamın yalan olduğunu, heç nəyə əsaslanmadığını deyərək, F.Hüseyinli reketlikdə ittiham etmişdi.

Bir müddət əvvəl isə Fikrət Hüseyinlinin mühacir biznesi ilə məşğul olmasına dair bir sıra səs yazıları, sənədlər və onu ittiham edən şəxslər ortaya çıxmışdı.

□ **Səvinc TELMANQIZI**

Azərbaycan və Ermənistan prezidentləri Cenevrədə görüşdülər

Oktabrın 16-da İsveçrənin Cenevrə şəhərində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və Ermənistan prezidenti Serj Sərkisyan arasında görüş keçirilib. ATƏT-in Minsk Qrupunun həmsədrləri tərəfindən təşkil edilmiş görüşdə Minsk Qrupunun həmsədrləri, ATƏT-in fəaliyyətdə olan sədrinin xüsusi nümayəndəsi və hər iki ölkənin xarici işlər nazirləri iştirak edib.

Daha sonra Azərbaycan və Ermənistan prezidentlərinin təkbətək görüşü keçirilib.

Azərbaycan və Ermənistan prezidentlərinin Cenevrədə görüşü ilə bağlı mühüm məlumat yayılıb. "Yeni Müsavat"a göndərilən Azərbaycan və Ermənistan xarici işlər nazirlərinin və ATƏT-in Minsk Qrupunun həmsədrlərinin birgə bəyanatında deyilir: "Ermənistan Respublikasının Prezidenti Serj Sərkisyan və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Cenevrədə İsveçrə zirvə görüşü keçirdilər. ATƏT Minsk Qrupunun həmsədrlərinin (İqor Popov Rusiya Federasiyası, Stefan Viskonti Fransa, Andri Şofer Amerika Birləşmiş Ştatları) himayəsi altında keçirilən görüşdə Ermənistan xarici işlər naziri Edvard Nalbəndyan, Azərbaycan xarici işlər naziri Elmar Məmmədov iştirak etdilər. Zirvə görüşünə ATƏT-in fəaliyyətdə olan sədrinin şəxsi nümayəndəsi Anjey Kaspişik də qatıldı. Görüş konstruktiv mühtidə keçdi. Prezidentlər danışıqlar prosesini intensivləşdirmək üçün tədbirlər görməyə və təmas xətti boyunca gərginliyi azaltmaq üçün əlavə addımlar atmağa razılaşdılar. Həmsədrlər çox uzun fasilədən sonra baş tutan bu birbaşa danışıqlardan razılıq ifadə etdilər. Onlar Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin danışıqlar vasitəsilə sülh yolu ilə həlli üçün tərəflərlə işləməyə hazır olmaqda qalırlar. Növbəti addım kimi həmsədrlər xarici işlər nazirləri ilə yaxın gələcəkdə işçi görüş keçirəcəklər".

Artıq Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevin İsveçrə Konfederasiyasına səfəri başa çatıb. (AzərTac)

Qeyd edək ki, 2016-cı ilin ikinci yarısından etibarən Ermənistan rəhbərliyi müxtəlif bəhanələrlə ikitərəfli görüşlərdən boyun qaçırdı. Hətta xarici işlər nazirləri səviyyəsində görüşlərin keçirilməsi də bu ilin yaz aylarına qədər mümkün olmamışdı. BMT Baş Assambleyasının sentyabrda keçirilən 72-ci sessiyasında aqressiv çıxışı ilə diqqət çəkmək istəyən Ermənistan prezidentinə cavab olaraq Azərbaycan prezidenti Serj Sərkisyanın Xocalı soyqırımında iştirak etmiş bir cinayətkar olduğunu xatırlatmışdı. Həmçinin dövlətimizin başçısı beynəlxalq birliyi xəbərdar etmişdi ki, əgər Ermənistan ağılı başına yığib danışıqlar masasına qayıt-

Həmsədrlərdən Qarabağla bağlı razılaşma xəbəri - əslində isə...

Dövlət başçıları uzun fasilədən sonra bir araya gəldilər; əvvəlcə həmsədrlərin iştirakı, daha sonra təkbətək görüş keçirildi; ermənilər narahatdır, Qarabağla bağlı yeni mərhələ başlayır, yoxsa...; **sabiq nazir Tofiq Zülfüqarov: "Təminat vermək olmaz ki, Cenevrə görüşündən sonra gərginlik səngiyəcək"**

masa, aqressiv siyasətinə son verməyə, ikinci aprel döyüşlərinə ehtiyac olacaq. Görünür, Azərbaycan rəhbərliyinin Qarabağ siyasətində tutduğu prinsiplə müvafiq işğalçı və onun havadarlarını danışıqlara qoyulmuş fasiləni ortadan qaldırmağa vadar edib.

Yeri gəlmişkən, prezident İlham Əliyev bu ayın əvvəlində Avropa İttifaqının Brüsseldə akkredite olunmuş səfirliyinin daxil olduğu Avropa İttifaqı Şurasının Siyasi və Təhlükəsizlik Komitəsinin nümayəndə heyətini qəbul edərkən də növbəti dəfə öz mövqeyini ifadə etmişdi. Sitat: "Bizə belə gəlir ki, Ermənistan danışıqlar prosesinə qayıdır və bu, olduqca vacib məsələdir. Onların danışıqları boykot etmək siyasəti birincisi ağılsız, ikincisi isə səmərəsiz idi. Bildiyimə görə, Ermənistan rəhbərliyinə müxtəlif mənbələrdən, o cümlədən Avropadan mesajlar verilib ki, bu ölkə özünü belə apara bilməz. Onlar əraziləri işğal etməklə yanaşı, etnik təmizləmə aparıb və işğal olunmuş əraziləri viran ediblər. Bütün bunlardan sonra onlar danışıqların bərpası üçün hələ şərtlər də irəli sürürlər. Ancaq bu gün hesab edirəm ki, danışıqlar formatı bərpa olunmaqdadır. Bir neçə gündən sonra mən ATƏT-in Minsk Qrupunun həmsədr dövlətlərinin səfirləri ilə görüşəcəyəm və biz gələcək danışıqları, habelə prezidentlər səviyyəsində mümkün görüşü müzakirə edəcəyik".

Dövlət başçısının dediyi kimi, Ermənistanın şərtlə danışıqlar istəyi nəticə vermədi və ötən il "aprel qədər olan mövqelər azad edilməyə, heç bir danışıqdan söhbət gedə bilməz" kimi absurd iddialar irəli sürən S.Sərkisyan masa ətrafına qayıtmağa vadar oldu. Lakin təhlilçilərə çox yaxşı məlumdur ki, bu danışıqlar erməni prezidentə, sadəcə, vaxt qazanmaq, status-kvonu saxlayaraq 2018-ci ilin aprelində prezidentlik kürsüsünü etibarlı adamına təhvil verərək, hökumətə rəhbərliyi ələ keçirmək üçün lazımdır. Deməli, həmin vaxta qədər S.Sərkisyanın hansısa anlaşmanı imzalaması, hansısa ərazini boşaltması real görünür.

"Bu görüş Ermənistan, sadəcə olaraq, ona görə lazım idi ki, daxili siyasətdə ondan istifadə etsin. Azərbaycana gəldikdə, bununla demək istəyirik ki, biz həmişə danışıqlarda iştirak etməyə hazırıq. Yeni nəticə ilə bağlı ümidəzs olsaq da, istəmirik erməni tərəfinə bəhanə verək ki, Azərbaycan danışıqlardan imtina edir".

Sabiq xarici işlər Tofiq Zülfüqarov bu fikirləri Cenevrə görüşünü "Yeni Müsavat"a şərh edərkən bildirdi. Bununla belə, eks-nazir hansısa irəliləyişə inanmadığını dedi: "Ermənistan bundan qabaq da hansısa addım atmırdı. Seçkiqabağı isə onlar nə güzəştə gedəcəklər, nə də mövqelərinə qayıdacaqlar".

Yekun bəyanatı analiz

edərkən T.Zülfüqarov bunları bildirdi: "Aydın olur ki, tərəflər üçün texniki səviyyədə material verilib ki, ilin axırına qədər bəyanatda səslənən fikirlərdən istifadə etsinlər. Ancaq buna təminat vermək olmaz ki, Cenevrə görüşündən sonra gərginlik səngiyəcək. Çünki Ermənistan tərəfdə yetərinə dairələr var ki, Sərkisyanın konstitusiyaya islahatlarını həyata keçirməsi üçün şərait yaratmaq istəməzlər. Keçmiş müdafiə naziri Seyran Ohanyanın tərəfdarları bu gün də Müdafiə Nazirliyində qalıb. Onlar heç də yeni nazirin siyasi xəttini dəstəkləmək niyyətində deyillər. Bu baxımdan, əminəm ki, erməni tərəfdən təxribatlar davam etdiriləcək. Təbii ki, işğalçı istəyər ki, bu təxribatların günahını Azərbaycan tərəfin üstünə yıxsın. Bu, mövcud reallıqdır. Düzdür, Sərkisyan indiki vəziyyətdə istəyəcək ki, gərginlik olmasın və sakit şəraitdə islahatları tamamlasın. Amma onun siyasi xəttinə qarşı çıxanlar buna imkan verməyəcək".

Eks-nazir işğal zonasında qüvvələrin də gərginlikdə maraqlı olduğunu zənn edir: "Eyni zamanda Dağlıq Qarabağda olan və tam şəkildə erməni siyasi elitasına təbə olan oyuncaq "siyasətçilər" də öz mövqeyini çatdırıblar. Hətta qondarma qurumun "xarici işlər naziri" deyib ki, danışıqlar lazımi səpkidə aparılmır və s. Bu baxımdan, daxili gərginlik mövcuddur. Hər halda, bu şəkildə tənqid ilk dəfə səslənir. Onlar

özlerini tərəf kimi sırımaq istəyirlər. Amma ondan başqa da bu və ya digər şəkildə Sərkisyanə müxalif olan qüvvələrin bir hissəsi Dağlıq Qarabağdadır. Onlar təbii ki, bəzi məqamlarda öz siyasi ambisiyalarını yaddan çıxartmır. Moskva tərəfindən dəstəklənən Sərkisyanın namizədliyi isə bu qüvvələr tərəfindən heç də birmənalı dəstəklənmir. Ona görə də Cenevrə görüşündən sonra Qarabağda sakitliyin olacağına heç kim təminat verə bilməz".

Yeri gəlmişkən, S.Sərkisyan təkbətək görüşdən sonra Ermənistanın İsveçrədəki səfirliyinə gedib. Erməni mediasının Ermənistan prezidentinin mətbuat katibi Vladimir Akopyana istinadən yaydığı məlumata görə, burada o, erməni icmasının nümayəndələri ilə görüşüb. Bu faktın özü ondan xəbər verir ki, S.Sərkisyan heç də müstəqil

şey edəcəyik, eyni zamanda Ermənistanı inkişaf etdirəcək və onu iqtisadi cəhətdən möhkəmləndirəcəyik".

T.Zülfüqarov isə diqqəti yekun bəyanatda, danışıqların nazirlərin görüşü ilə davam etdirilməsi barədə razılaşmaya yönəltməyi vacib sayır: "Bu da onu göstərir ki, Rusiya XİN başçısı Lavrovun bu və ya digər şəkildə prosesə qayıtmaq niyyəti var. Çünki o, bir müddət idi ki, bu prosesdən uzaqlaşmışdı. Hətta onun planını təbliğ edənlər var idi. Deməli, nazirlərin görüşü ona görə baş verəcək ki, Rusiya XİN bu prosesə qayıtsın və aktiv bu işlə məşğul olsun. Yeni ilin axırında ATƏT-in nazirlər səviyyəsində olan illik görüşdə ikitərəfli görüş təşkil olunacaq. Fikrimcə, bəyanatda məsələnin vurğulanmasında məqsəd bundan ibarətdir. Lavrovun Qarabağ səhifəsinə qa-

yıtmaq planı var".

Yuxarıda vurğuladığımız kimi, görüş nəticəsiz başa çatmasa belə, Ermənistanın onun razılaşmasını qəti şəkildə istəməyən qüvvələr var idi. Məsələn, politoloq Qagik Ambaryan Ermənistanın bu görüşdən imtina etməli olduğunu demişdi. "Mən İlham Əliyev və Serj Sərkisyan arasında görüşlərə qəti surətdə qarşıyam. Azərbaycan tərəfi nə qədər ki insidentlərin araşdırılması mexanizmlərinin tətbiqinə razılaşmayıb, bu görüş baş tutmalı deyil. Çünki bu mexanizmlərin münaqişə zonasına daxil olunması bizim üçün çox vacibdir", - erməni politoloq bildirmişdi. Ambaryan demişdi ki, bu görüşlə Sərkisyan geri addım atır. Politoloq Soçidə keçiriləcək MDB ölkələrinin sammiti ərəfəsində Azərbaycan tərəfinin yenə də bir erməni əsgərini öldürdüyünü xatırlatmışdı: "İlham Əliyev Serj Sərkisyanı belə salamlayıb. Bundan başqa, onsuz da gələn ilin aprelində Sərkisyan vəzifəsindən gedir. Qoy görüş barədə gələcək prezident düşünsün".

Göründüyü kimi, daxildə təpkilərlə üz-üzə qalan S.Sərkisyan bu görüşə öz xoşu ilə getməyib. Bu mənada ümid etməmək olar ki, nəhayət, işğalçı Ermənistanın rəhbərliyinə beynəlxalq səviyyədə təpkilər artıb. Görüşdən sonra nə baş verəcək, bunu deməksə hələlik tezdir...

Azərbaycanda baş verən 2003-cü ilin 15-16 oktyabr hadisələrindən 14 il ötdü. Həmin ilin prezident seçkilərindən sonra Bakıda yaranan qarşıdurma ilə bağlı keçən müddət ərzində ən müxtəlif fikirlər səslənib. Demokratik dönüşün həmin dövrdə buraxdığı bəzi səhvlərə görə hakimiyyətin bir addımlığından geri döndüyünü deyənlər də, mövcud iqtidardın bu hadisə ilə müxalifətin qələbəsinin qarşısını aldığı düşünənlər də var. Burada Qərb faktoru da önə çəkilir və 2003-cü ildə Amerika başda olmaqla Avropa ölkələrinin Azərbaycan müxalifətini meydana tək qoyduğunu deyilir.

15-16 oktyabrın əsas iştirakçılarından biri də hazırda ölkə müxalifətinin öndə olan siyasətçilərindən sayılan Ümid Partiyasının sədri İqbal Ağazadədir. İqbal bəy o dövrdə prezident seçkilərində Müsavat başqanı olaraq seçkilərə qatılan və "Bizim Azərbaycan" blokuna liderlik edən İsa Qəmbərin yanında olmuş, həmin hadisələrdən sonra dərhal həbs edilmişdi.

İ. Ağazadə 14 il öncə ilə bağlı "Yeni Müsavat"a çoxlarına maraqlı gələcək açıqlamalar verdi: "Siyasətçi kimi geriyyə deyil, irəliyə baxıram. Cənab Allah bizim geridəki proseslərlə bağlı nələrsə edə biləcəyimizi düşünüb, qənaət gəlmiş olsaydı, arxaya da bir göz qoyardı. Gözü irəli qoyub ki, insanlar irəli baxsın... 14 il öncə olanlar mənim də içində yaşadığım bir tarixdir. Amma o tari-

xin üzərində, uğurun və ya uğursuzluğun üzərində qapanıb qalmaq lazım deyil. "O zaman bunu etsəydik başqa cür olardı" kimi düşüncəm yoxdur. Yaşadığımız Azərbaycan tarixidir. Onu da gələcəkdə tarixçilərimiz doğru və yanlış yerdən səhvi və ya müvəffəqiyyəti təhlil edəcəklər. Həmin hadisələr barədə bir neçə dəfə mətbuatda müsahibələrim gedib. İnşallah, Allah imkan versə, ömrümüz yetse, memuar yazsa olsa, bu tarix barədə ictimaiyyətə hələ də tam məlum olmayan məlumatlarımız var. Onları cəmiyyətlə bölüşəcəyik. Bunları açıqlamağı bu gün lazım bilmirəm. Hesab etmirəm onun demokratikləşməyə, cəmiyyətin toparlanmasına, müxalifətin yaxşı mənada inteqrasiyasına xeyri olsun. Ona görə danışmasaq daha yaxşıdır".

2003-cü ilin oktyabr olaylarından 14 il ötdü

İqbal Ağazadə: "Oktyabr hadisələrinin bir daha Azərbaycanda yaşanmasını istəməmə"

İ. Ağazadə o zaman İ. Qəmbərə hansı şərtlərlə dəstək verdiyini açıqladı: "Ümid Partiyası olaraq Müsavat və "Bizim Azərbaycan" bloku çərçivəsində Müsavatla sazişimiz var idi. Müqaviləmizdə göstərmişdik ki, növbəti hakimiyyətdə heç bir vəzifə tutmayacağıq, bu proseslərə şərtlə qatılmıyq. Hakimiyyətdə təmsil olunmağı heç düşünmürdük. "Ola bilirdik" düşüncəsi tamamilə başqa şeydir. Amma proseslərə vəzifə tutmaq üçün qatılmaq fikrimiz heç zaman olmayıb. Həmin vaxt mən onsuz da deputat idim. Qanunverici orqanda təmsil olunurdum. Bu orqanın səlahiyyətləri kifayət qədər böyükdür. Ona görə də yeni bir hakimiyyət, yaxud da hakimiyyətdə gəlməyin astanası ilə proseslərdə deyildim. Mən o zaman hakimiyyətdən həbsxanaya getdim. O hadisələri ən ağır yaşayan birinci şəxsəm. Sıralıları demirəm, partiya rəhbərləri, funksionerlər səviyyəsində o dövrdə məndən əvvəl kimsə həbs olunmayıb. Hər kəs məndən sonra

həbs olunub. Oktyabr hadisələrinin bir daha Azərbaycanda yaşanmasını istəməmə. Ümumiyyətlə, qarşıdurma müstəvisində olacaq heç bir hadisənin yaşanmasının tərəfdarı deyiləm. Bunu Azərbaycan vətəndaşı, ölkəsinin seven bir insan kimi deyirəm. Gərəkdir siyasətə məşğul olanlar elə addımlar atsınlar ki, bu tipli hadisələr yaşanmasın. Bundan sonrakı siyasi fəaliyyətimdə maksimum dərəcədə çalışacam ki, Azərbaycan siyasətində nə qədər siyasi sistemdə təmsil olunanlar arasında münasibətlər kəskin olsa da, ölkəni qarşıdan, vətəndaşları üz-üzə qoyan fəaliyyət olmasın".

Partiya sədri Qərb dairələrinin o zaman Azərbaycan müxalifətinin yanından qaçmasına daha maraqlı şərh verdi: "Azərbaycan müxalifəti və ya iqtidarının arxasında heç bir dövlət, yaxud struktur güc olmadıq halda durmur. Hər kəs öz maraqlarını nəzərə alır. Amerika, Avropa Birliyi və Şumarası, digər ölkələr və qurumlar

öz maraqları çərçivəsində məsləhətə yanaşırlar. Maraqlar hansı nöqtədə toqquşursa, ona münasibət sərgiləyirlər. Maraqlar üst-üstə düşdü vaxt isə onun yanında olurlar. Açıqı, o dövrdə Qərb və hansısa bir gücün köməyinə bir siyasətçi kimi ümid etmirdim. Onların dəstəyinə də ümidim yox idi: mənim yanaşmam dünən də belədir, bu gün də, gələcəkdə də. Əgər gücün olacaqsə, səni qəbul edib danışacağıq. Görəcəklər ki, hakimiyyətə gəlmək şansların azdır, əlaqələri saxlayacağıq, amma sən ilə bir yerdə olmayacağıq. Gücün yanında olurlar, güclə hesablaşırlar, maraqlarını da güclər vasitəsilə təmin etməyə çalışırlar. Hər bir siyasətçi bunu doğru-dürüst bilməlidir. Yanaşmam o dövrdə də, bu gün də belədir. 2003-ün Gürcüstan müxalifəti və 2004-ün Ukrayna müxalifəti 2003-cü ildəki Azərbaycan müxalifətindən qat-qat güclü idi. Bunu kim etiraf etmək istəmiş, bu onun proble-

midir. Tiflisin bələdiyyə başqanı, keçmiş ədliyyə naziri proseslərin başında dayanırdı. O, hakimiyyət daxilindən çıxmış bir şəxs idi. Onun arxasında da çox ciddi siyasi qüvvələr dayanırdı. Nino Burcanadze tipli tanınmış Mixail Saakaşvilinin yanında idilər. Ukraynadakı Viktor Yuşenko isə bilirsin ki, uzun zaman hakimiyyətin içərisində çalışan bir şəxs idi. Qanunverici orqandan tutmuş icraedici orqana qədər əlaqələri olan və komandasını bunlardan formalaşdıran siyasətçi idi. Azərbaycan müxalifəti isə parçalanmış, hakimiyyətlə bütün bağlarını qoparmış, iqtidarla yaxından-uzaqdan heç bir əlaqələri olmayan, hətta hakimiyyət içərisində düşmən münasibəti bəslənən obraz yaratmışdı. Ona görə də gücünü Ukrayna müxalifətinin bizdən o zaman zəif olduğunu demək siyasi məntiqdən çox-çox uzaqdır".

□ Cavansir ABBASLI, "Yeni Müsavat"

"Eldar Mahmudovun həbs təhlükəsi hələ də sovuşmayıb, amma..."

Eldar Mahmudovun milli təhlükəsizlik naziri vəzifəsindən azad edilməsindən və ardınca MTN-də (artıq ləğv edilib) baş verənlərdən - həbslərə, təmizləmələrə başlanılmasından iki il ötür. Bu müddət ərzində ölkəmizin təhlükəsizlik strukturlarında çox ciddi dəyişikliklər oldu. MTN işi ilə bağlı məhkəmələr hələ davam edir, general mülkəmə olunur, eyni zamanda müzakirələr də bitmir. Buna səbəb də həmin hadisələrlə bağlı çoxsaylı müəmmaların, ziddiyyətli məqamların olmasıdır.

MTN-ə 11 il rəhbərlik edən Eldar Mahmudovun hələ də həbs edilməməsi bir müəmma olaraq qalır.

Sabiq MTN polkovniki, təhlükəsizlik üzrə ekspert İlham İsmayıl son iki il bu cür dəyərləndirdi: "MTN-in ləğv olunub Dövlət Təhlükəsizlik Xidməti və Xarici Kəşfiyyat Xidmətinin yaradılması çox yaxşı hal oldu. Azərbaycanın perspektivi, dünya ilə əlaqələri genişləndikcə kəşfiyyatın ayrı bir struktur olması vacib-

Bu gün MTN hadisələrinin iki ili tamam olur; **İlham İsmayıl: "Onlar öz məqsədlərinə də çatdılar"**

dir. Bu mənada kəşfiyyatın ayrılması çox yaxşı idi. Yeni rəhbərlik istər Mədət Quliyevin, istərsə də müavinləri və köməkçilərinin simasında olsun, faktiki olaraq sıfırdan başladılar. Nə mənada sıfırdan başladılar? 11 il üç aylıq orada hökm sürmüş - təxminən milis səviyyəsinə endirilmiş bir xüsusi xidmət orqanını yenidən dirçəltmək istər kadr, istərsə də, peşəkarlıq nöqtəy-nəzərindən çox çətinidir. Amma bu istiqamətdə yeni rəhbərlik həqiqətən o işləri görür. Ən azı bilirik ki, əvvəlki kimi bir biznesmen qışqırır ki, məndən kimlərsə pullar aldılar, ən azı xüsusi xidmət orqanının əli ilə. Xalqda inam yaratmaq lazımdır. Təbii ki, əsas istiqamət dövlətin təhlükəsizliyi olmalıdır. Bu istiqamətdə hansı tapşırıqlar varsa, onu yerinə yetirmək lazımdır. Terrorun qar-

şısını almaq da əsas vəzifəmiz olmalıdır. Bizim ətrafımızda, Yaxın Şərqdə terror tüğyan edir. Son iki ildə terrorçulara qarşı mübarizə çox yüksək səviyyədə gedib. Bəzi terror cəhdlərinin qarşısı alınıb, bəzi terrorçular öldürülüb. Bizə ən böyük təhlükə olacaq İŞİD-ə bağlı əməliyyatlar şəraitinə nəzarət edilir.

Mədət Quliyev açıqlama verdi ki, 900 terrorçu var, onlardan 300-ü ölüb, 195-i vətəndaşlıqdan çıxarılib. Bütün bunlar onu göstərir ki, əməliyyat şəraitinə kifayət qədər nəzarət olunur, informasiya mənbələrimiz var, informasiya mübadiləsi digər dövlətlərlə yaxşıdır. Amma yenə deyirəm ki, sıfırdan başlayıb

bunları peşəkar xüsusi xidmət orqanı səviyyəsinə çatdırmaq çətinidir. Qarşıda hələ illər var. Arzu edək ki, bizim üçün hər şey yaxşı olsun. Azərbaycanın son iki ili əvvəlki 11 ildən çox-çox yaxşıdır".

Təhlükəsizlik eksperti E. Mahmudovun həbs olunmasına da toxundu: "Nəinki cəzalar, prosesin özü böyük narazılıq doğurur. İstintaqın özü, məsuliyyətə cəlb olunanların kifayət qədər olmaması, sona qədər cinayətin açılması, müəşəkkil dəstənin üzvlərinin sona qədər açıqlanmaması, kimlənsə kənarda qalması, kimlənsə hələ də meydan sulaması çox böyük narazılıq doğuran səbəblərdir. Bunlar heç bir halda qənaətbəxş sayıla bilməz. Eldar Mahmudovun və istintaq idarəsinin rəisinin kənarda qalması tamamilə düzgün deyil. İttiham olunanlar ittiham tərəfini üzərlərinə çəkməkdə qınayır. Amma onlar demək istəyirlər ki, "siz bilirsiniz yazılmamış qanunları, onun üçün də üzərimizə çox gəlməyə ixtiyarınız yoxdur". Yadıңызdarsa, Akif Çovdarov müstəntiq demişdi ki, səndən böyüyə zəng vurub deyiblər. Mövcud vəziyyət bundan ibarətdir. Ona görə burada heç bir qənaətbəxş iş yoxdur. Ən çox narazılıq edən zərərkənənlərdir. Onlar konkret olaraq kimlənsə cəzalandırılmasını tələb edirlər. Çünki onlar dəqiq bilirlər ki, kim istəyib, nə qədər, özü də kimin adından. İşlər tə-

əssüflər olsun ki, məhkəmədə də yarımçıq şəkildə həyata keçirilir. Bu proseslərdə kölgə istintaq və məhkəmənin üzərinə düşür. Bunlar Dövlət Təhlükəsizlik Xidmətinin fəaliyyətinə kölgə sala bilməz. Artıq onların bu qurumda nə təsirləri, nə də adamları var. Eldar Mahmudovun və digərlərinin layiqli cəzalanmaması səbəbindən insanlarda belə fikir formalaşacaq ki, demək, çapıb-talamaq olar, çünki cəza almaya bilərsən. Bu mənada Eldar Mahmudovun əzadıqda olmasının çox mənfai rol var. Həbs edilən Akif Çovdarov, Səlim Məmmədov kimi şəxslərin məhkəmədə dediklərində ziddiyyətlər yox idi. Onlar, sadəcə, indiyəqədərki məhkəmələrinin bəzilərində söz atırlar ki, bizə qarşı tətbiq etdiyiniz cəza ağır olarsa, bizimlə "düzgün rəftar" edilərsə, biz çox şeyləri açdıq bilirik. Dəfələrlə bu hədələr olub, Akif Çovdarov, Səlim Məmmədov və Elçin Quliyev tərəfindən. Mənə elə gəlir ki, onlar öz məqsədlərinə də çatdılar. Onlara verilən, istənilən cəzalar olduqca zəifdir, çox yumşaqdır. Onların bu mesajları çox danışa biləcəkləri də sübut etdi. Özü də dedikləri çox açıq mesajlar idi. Eldar Mahmudovun üzərindəki həbs təhlükəsi hələ də sovuşmayıb, amma bu təhlükə yüksək səviyyədə deyil. Təhlükə hələ o həddə çatmayıb ki, o, hər gün həbs olunacağı zamanı gözləsin. Hər şeyi zaman göstərəcək".

□ Cavansir ABBASLI

Gələh həftə Çində Kommunist Partiyasının qurultayını keçiriləcək. Çində demokratik rejimə məxsus seçki institutları fəaliyyət göstərmediyi üçün dövlət siyasəti ilə bağlı bütün əsas məsələlər, hakimiyyətə kimin gəlişi qurultayda həll olunur.

rəhbərliyə daxil olması gözlənilir. Bir çoxları ona hətta Si Tzinpinin varisi gözü ilə baxır.

Tayvan mətbuatının yazdığına əsasən, Si Tzinpinin rəhbərlikdən uzaqlaşdıracağı isimlərin başında ÇXR baş naziri Li Ketzsyən gəlir. Dövlət iyerarxiyasında Li Ketzsyən ikinci şəxs sayılır.

sonra Çinin sürətli inkişafı başladı. Çində hazırda ictimai mülkiyyət də qalır, eyni zamanda xüsusi mülkiyyətə də geniş yer verilib. Çində ictimai mülkiyyətlə xüsusi mülkiyyət rəqəbət şəraitində inkişaf edir. Amma istənilən halda xüsusi mülkiyyət ictimai mülkiyyəti sıxışdırır. Dövlət sektoru

qələrinə görə ki, onları Qərblə daha çox əlaqələndirirlər. Çünki onlar Qərb ölkələri ilə daha çox ticarət əlaqələrindədir. Bu nöqtəyi nəzərdən, zənnimcə, Çin rəhbərliyi ictimai inkişafın obyektiv meylini dayandıra bilməyəcək. Əgər qərbleyilli dedikləri xüsusi mülkiyyət təmsilçilərini

Kimi seçməli? Ərdoğanı, yoxsa Güləni?..

Hüseynbala SƏLİMOV

İki yaxın hərbi-siyasi müttəfiq - ABŞ-la Türkiyə arasında son vaxtlar yaranmış münasibətlər nəinki adı Aristotel, hətta hamımızın çox böyük sayğı ilə andığımız Lütü Zadənin qeyri-səlis məntiqi ilə belə yozula bilmir...

Ümumiyyətlə, son vaxtlar sanki dünyanın bütün müsəlman dövlətləri "problem-dövlətlər" elan ediləblər. Mən demirəm ki, bu yanaşmanın heç bir əsası yoxdur, yox, özüm də etiraf edirəm ki, müsəlman dövlətlərinin əksəriyyətində elə eybəcər siyasi rejimlər bərqərar olubdur ki, onları tərəddüd etmədən həmin ölkələrinin özlərinin ən böyük faciəsi adlandırmaq olardı...

Amma siyasi rejim, siyasi hakimiyyət bir şeydir, ölkə və yaxud da dövlət tamam başqa. Despotik rejimlər və mürtəbəsi siyasi hakimiyyətlər əbədi deyillər, - hərçənd, onların hamısının təmsilçiləri boyunları ilgəyə keçənə qədər əbədi olduqlarını düşünürülər.

Axtarsan, Qərb dövlətlərinin heç özləri də yaranışdan belə mükəmməl və qibtə ediləsi səviyyədə olmayıblar. Orada da absolyutizm, inkvizisiya və hətta faşizm olubdur.

Təbii, indi tamamilə başqa vəziyyətdir. Hətta bu ölkələri "qəbul etməyənlər" də uşaqlarını oxutmaq, mal və mülk almaq, pullarını harada yerləşdirmək, hətta yeri gələndə başlarını hara götürüb qaçmaq haqqında düşündə belə birinci növbədə Qərbi seçirlər.

Çünki orada təminat var - bəli, mülkiyyət üçün təminat var, həyat üçün təminat var, hələ onu demirəm ki, ən qatı cinayətkarın ədalət və hüquq çərçivəsində mühakimə və müdafiə olunması üçün təminat mövcuddur...

Söz yox, müsəlman ölkələri belə deyillər və ən düzgünü də etiraf etməkdir ki, biz müsəlmanlar bir çox məsələlərdə azı bir neçə əsr geri qalmışmış və bu gerilikdən qurtulmaq üçün Qərbin səmimi yardımına sözün həqiqi mənasında böyük ehtiyacımız var.

Qərək, dediyim budur ki, Qərbin izhar etdiyi iradların hamısını olmasa da, böyük hissəsini qəbul etmək olar. Amma mən "problem-dövlətlər" in cərgəsində Türkiyəni də görəndə bir az çəş-baş qalıram - axı, burada ən azı dünyəvi dövlətçilik var, düzgün - demokratik seçkilər var, hakimiyyət bölgüsü var, ideal olmasa da, hər halda, söz və ya ifadə azadlığı var...

Bütün bunları necə nəzərə almamaq olar axı? Söz yox, Türkiyə daha irəli gedə və daha çox şey əldə edə bilərdi. İndi bəlkə çoxu inanmaz ki, on illər bundan əvvəl, hətta "soyq müharibə"nin məntiqinin hər şeydən üstün olduğu çağlarda (həmin məntiqin sayəsində Türkiyə NATO-nun üzvü olmuşdu!) Türkiyənin birləşən Avropanın bir hissəsi olmaq şansı yaranmışdı.

Avropa ölkələrinin avro-integrasiya prosesinin lap başlanğıcında onu da prosesə bərabərhuquqlu üzv kimi cəlb etmək təşəbbüsü olmuşdu, amma çox təəssüf, ölkənin o vaxtkı liderlərinin bəzisinin burnundan uzağı görə bilməməsi nəticəsində tarixi şans əldən verilmişdi...

Bu cür detalları çox sadalamaq və hətta günümüzün özündə belə Türkiyədə yaşanan bir çox mənfi tendensiyaları çək-çevir etmək olardı. Amma biz romantik şairlər deyilik və siyasi yazarıq - siyasət işə bir çox şeyləri adicə nisbətə götürməyə məcburduq. Nisbət işə deyir ki, Türkiyə faktiki olaraq müsəlman dünyasında yeganə dünyəvi və demokratik ölkədir...

O ki qaldı yazının əvvəlindəki suala - R.T.Ərdoğanı, yoxsa F.Güləni seçmək məsələsinə, əslində Türkiyə cəmiyyəti onun cavabını bir il öncə verib. Bəndənizin fikrinə gəldikdə işə, etiraf edirəm ki, siyasi lider kimi Ərdoğanı xüsusi siyasi simpatiyam olmayıb.

Səbəbləri də çoxdur. Məsələn, necə unudasən ki, R.T.Ərdoğanla F.Gülən bir ara hətta siyasi müttəfiq idilər və aralan da Gülən Ərdoğanın "dabanlarını tapdamağa" başlayanda soyudu...

Amma bir azca əvvəldə dedim ki, hər şey nisbətə götürülür. R.T.Ərdoğan F.Güləndən fərqli olaraq normal dünyəvi siyasətçidir. Mən heç bilmirəm ki, F.Gülənə siyasətçi demək mümkündürmü? Bu adamı bir-iki dəfə televiziya kanallarında müşahidə etmişəm - onun psixi göstəriciləri şəxsən mənə böyük şübhə doğurur. Qoy, gedib özünün "ezoterik moizə"lərilə məşğul olsun, Türkiyəni fəlakətə sürükləməsin - siyasət tamam başqa şeydir...

Avtoritarizmə meyilli olsa da, R.T.Ərdoğan ən azı anlaşılın siyasət adamıdır. Məsələn, onun Rusiya ilə çox sıx təmaslara can atması mənim də xoşuma gəlir. Amma yaxınlarda, özü də V.Putinin səfərindən sonra Ukraynaya yollanması göstərdi ki, məsələ düşünlən qədər də bəsit deyil - Türkiyə prezidenti bilməmiş deyil ki, Yaxın Şərqi, xüsusən də kürdləri həmişə qızışdırınlardan biri də Rusiya olubdur.

Düzdür, onun Ukraynaya səfərinə Səudiyyə kralının Moskvada yaxşı qarşılanmasına cavab kimi yozanlar da oldu. Olsun. Bu, siyasətdir və onun öz məntiqi var. Əsas odur, hakimiyyətə dinlə siyasəti calaq edənlər gəlməsin, çünki onların "məntiq"ini anlamaqda şəxsən bəndəniz acizdi...

Çində siyasi sistem sınaq qarşısında - kommunistlər qurultaya toplaşır

Asiya nəhəngini SSRİ-nin taleyi gözləyir?

Musavat.com xarici mediaya istinadən dünyanın ən qüdrətli dövlətlərindən birində baş verən siyasi prosesləri xəbər verir. Analitiklərin gəldiyi ümumi rəyə görə, bu qurultay Çin üçün ən vacib siyasi, habelə kadr məsələlərinin həll olduğu hadisə ola bilər.

Bildirilir ki, son illərdə Qərbin cəmiyyət içindəki təsirinin artmasından qorxuya düşən ÇXR sədri Si Tzinpin ölkəsinin SSRİ-nin taleyini yaşaya biləcəyini düşünür və bu səbəbdən qərbyönümlü kadrları rəhbərlikdən uzaqlaşdırmaq istəyir. Mətbuatın verdiyi xəbərə görə, Çin Kommunist Partiyası Siyasi Bürosu Daimi Komitəsinin 7 üzvündən 5-i öz vəzifəsi ilə vidalaşmalı olacaqdır.

Bütün bunlar bir sıra siyasi ekspertlərə gələcək 10 ildə Çin-Qərb münasibətində soyuqluğun yaşanacağını, əvəzində isə Moskva-Pekin xəttinin güclənəcəyini söyləməyə əsas verib.

Bəs Çin Kommunist Partiyası buna həqiqətən də gərdəmi? Qərbyönümlü hesab edilən təbəqə sıxışdırılıb kənara atılsa, bu, Çində hansı proseslərə rəvac verə bilər?

Politoloq Qabil Hüseynli bildirdi ki, Çində əsas aparıcı siyasi qüvvə Kommunist Partiyası olsa da, əlavə 4 partiya da formal olaraq fəaliyyət göstərir. Həmin partiyalar, sadəcə olaraq, Kommunist Partiyasının əlavələridir. Hələ dünya sosializm sisteminin mövcud olduğu dövrdə o partiyalar var idi. Hazırda Çində vəziyyət belədir ki, Den Siaodinin islahatlarından sonra bu ölkədə iqtisadi islahatlara ciddi rəvac verildi və proses hələ də gedir: "Çin belə bir xətt tutdu ki, ölkədə siyasi islahatlara rəvac verilməyəcək, siyasi sistem dəyişilməyəcək, amma iqtisadiyyatda qarışıq iqtisadiyyata və çox-mülkiyyətçiliyə şərait yaradılacaq və yaradıldı. Bundan

runda xüsusi mülkiyyətin payı getdikcə artır. Bu məsələ Çinin sosial-sinfi strukturunda da özünü göstərir. Məsələn, əvvəllər Çində kolxozçu kəndlilər sinfi, fəhlə sinfi və ziyalılar təbəqəsi var idisə, indi varlı sinif, zadəganlar, milyarderlər, orta sinif, kəndli, fəhlə sinfi var. Milyonlar və zadəganlar sinfi cəmiyyətin aparıcı təbəqəsinə çevilməyə başlayıb. Ölkə iqtisadiyyatının yarıya qədərini bu sektora məxsus müəssisələr təmin edir. Bütün bunları nəzərə alaraq söyləmək mümkündür ki, ölkədə xüsusi mülkiyyət və kapitalist istehsal üsuluna əsaslanan istehsal üsulu getdikcə ictimai mülkiyyətə əsaslanan istehsal üsulunu üstələyir. Bu da Çin Kommunist Partiyasının rəhbərliyində narahatçılıq yaradıb. Lakin inanmıram ki, Çin Kommunist Partiyası ölkədə xüsusi mülkiyyətin rolunu azaldan radikal addımlar atsın".

Politoloq qeyd etdi ki, xüsusi mülkiyyət sektorunun adamlarını Qərbin yerləşdiriyi adamlar da adlandırmaq olmaz. Bu təbəqəni fəaliyyətinə rəvac verilmiş xüsusi mülkiyyət yaradıb: "İqtisadi əla-

sıxışdırmağa başlasalar, bu, ölkədə geriləməyə gətirib çıxaracaq. Çin hələ iqtisadiyyat sahəsində islahatları həyata keçirib qurtarmamış, qarşıda siyasi islahatlar durduğu bir zamanda birdən-birə iqtisadi islahatların sürətini yavaşda bilməz. Bu, ölkədə xaosa gətirib çıxarar. Ölkədə belə bir əhval-ruhiyyə yetişir ki, siyasi sistem dəyişdirilsin, siyasi idarəçilik sistemində dəyişikliklər edilsin. Sovet İttifaqının başına gələnlərin onların da başına gələcəyindən qorxurlar. Amma SSRİ-dən fərqli olaraq Çin çoxmillətli ölkə deyil. Çin cəmi bir neçə millətdən ibarətdir. Çin siyasi sistemi təcridən dəyişdirilə bilər. Mən inanmıram ki, Kommunist Partiyasının yaxın günlərdə keçiriləcək qurultayında ölkənin iqtisadi inkişaf tempini ləngidəcək, ölkədə əsas detonator rolunu oynayan xüsusi mülkiyyətin inkişafını ləngidəcək qərarlar qəbul edilsin. Bu, Çinin Asiya pələngi kimi rolunun azalmasına və hətta çox ciddi geriləməsinə gətirib çıxara bilər. İnanmıram ki, Çin rəhbərliyi buna şərait yaratsın".

Etibar SEYİDAĞA

Günəşdən kim danışmalıdır

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

“Sərhədsiz reportyorlar” dünyada söz azadlığının durumu haqda hesabat yayıb, Azərbaycan 180 ölkə arasında 162-ci yerdədir. Bundan nəticə çıxarıb bizdə söz azadlığının pis vəziyyətdə olmasını söyləyə bilərikmi? Yox. Birincisi, bizdən sonra hələ 18 ölkə vardır. Deməli, 18 ölkədən yaxşıyıq. İkincisi, əgər söz azadlığının pis olmasını sözlə yazsa bilərik, bunun özü söz azadlığı deyildirmi? Bu yerdə təzə öyrəndiyim yanılmacı da yazım, uşaqlara əzbərlədin, dilin inkişafı üçün yazılmaclar əvəzsiz mənbədir: “Göy cöngə, gömgöy cöngə, dümgöy cöngə”. Ta keçib, birini də yazıram: “Qatığı sarımsaqlasan da yeyəcəyəm, sarımsaqlamasan da”. İndi sən həmin o reportyorlardan soruşsan, heç bir dənə yanılmacı deyə bilməyəcəkdir. Ancaq utanmaz-utanmaz bizi aparıb siyahının axırına qoyublar.

Üçüncüsü, kərə yağının dəyəri kilosu 22 manata qalxmış ölkədə söz azadlığının pis vəziyyətini iddia etmək allahsızlıqdır. Söz azadlığı yoxdursa, yağ niyə bahalaşır? Ət niyə bahalaşır? Axı bunlar azadlıqla sıxı surətdə bağlı nemətlərdir. Söz ucuz olan yerdə yağ da ucuz olur. Yağ yeməyən adamın səsi çıxar?

Bu arada Bakıda bir poliklinikanın işçiləri ilə birgə satışa çıxarılması xəbərini oxudum, kefim açıldı. Gör nə yaxşı iqtisadi, mənəvi münasibətlərimiz yaradılıb. Buna görə şəxsən öz adımdan minnətdarlığımı bildirirəm. Kimə? Əşşi, nə dəxli var kimə. Minnətdarlığı at ortaya, yiyəsi götürəcək. Yiyəsizlik pis şeydir. 90-cı illərdə biz bir neçə əsr yiyəsiz qalmışdıq, yadımızdan çıxmır.

Söz azadlığından danışırıdım. Bu temada bir əhvalat yazım. Keçən ay olardı, bir toplantı kimi yerdə hökumətimiz haqda xırdaca tənqidi fikir söylədim, gördüm hamı başını tutub qaçdı, qaldım tək. Biri dedi, mənim balalarım var, o biri dedi, uşaq əsgərlikdədir, üçüncüsü dedi, külfətə tək baxıram, dördüncüsü dedi... Yəni, o anda da mən başa düşdüm ki, bizdə söz azadlığı fəvvarə şəklindədir. İstəyirsən lap Trampı və Putini söy. Bəyəm bunlar az şeydir? Vaxtilə Səddam Hüseyin Amerika prezidenti Buşun atasının şəklini Bağdadda bir hotelin qapısı ağzına həkk elətdirmişdi, gələn-gedən ayağını silirdi. Hanı İndi Səddam? Belə temalar xatalıdır, adamı “Tomaqavk”la vururlar. Yaxud, bir Frenk el Kaponi adlı əcaib azərbaycanlı vardı, Moskvada nəse alver eləyirdi (*yadımdan çıxıb, ancaq yaqın göyərti-zad olar; çip alveri eləyəsi deyildi ki?*), Putinin arvadı haqda nəse tənqid danışmışdı, tutub basmışdılar türməyə. Düzdür, sonra Putin özü də həmin arvadı boşadı, ancaq nə dəxli? Əsas odur zamanında sözünü deyəsən. Söz azadlığından yararlanmaq hər birimizin ümdə vəzifəsidir.

Bir də gerek supun duzu yerli-yerində olsun. O zaman danışmağa heç ehtiyac duyulmur. Sovet vaxtından qalma lətifədə bu haqda danışılırdı. Deyir, bir lal uşaq varmış. Bir gün bunun 12 yaşı olanda nahar zamanı anasına deyir: “Supun duzu azdır”. Ananın gözü kəlləsinə çıxır, deyir, a bala, sən danışmağa başladın, şükürlər olsun rəbbimizə, bu saat gedirəm qurban kəsəm, bütün ağır seyidlərə nəzir verəcəyəm və sairə. Uşaq deyir, mən lal deyildim ki, nəzir niyə verirsən. Ana soruşur bəs niyə danışmırdın bu 12 ildə. Uşaq deyir: “Supun duzu həmişə qaydasında olurdu”.

Bu baxımdan, hər kəs öz yerini bilməlidir. Görkəmli şairimiz demişkən, heyatda vurdun bir-birinə, kimi tapdın sən? Alimlərimizin söz azadlığından sui-istifadəsi hallarına isə mənfi yanaşırıq. Sən demə, Coğrafiya İnstitutu geomaqnit qasırgası haqda xalqa bilgi verir. Şamaxı Astrofizika Rəsədxanası isə etiraz edir, deyir, öz işinizlə məşğul olun, bu bizim sahədir. Kim haqlıdır? Məncə, ikisi də düz deyir. Çünki geomaqnit qasırgası Günəş küleyinin Yerin maqnit sahəsi ilə toqquşmasından yaranır. Deməli, Günəş baxımından burda astrofiziklərimiz danışa bilər. Əhvalat Yerdə olduğu, Yer maqnitinə bağlı olduğundan isə coğrafiyaçıları da danışmaq hüququ qazanır.

Ümumiyyətlə, heç kimin ağzını yummaq lazım deyil, qoy hamı danışsın. Elə reklam da vardı, hüdudları aşırırdıq...

Son vaxtlar Rusiya və Qərbdə arasında oynamağa, necə deyirlər, “iki stul”da oturmağa çalışan işğalçı Ermənistan Avropa Birliyi (AB) ilə gələn ay çərçivə sənədi imzalamaya hazırlaşır. Xəbər verildiyi kimi, artıq həmin sənədin mətni açıqlanıb. Belə mülahizələr səslənib ki, öncəkindən fərqli olaraq, AB ilə bu dəfəki anlaşma layihəsində Rusiyaya qıcıqlandırıcı bəndlər yoxdur.

Amma hətta belədirsə də, istənilən halda bu, İrəvanın Qərbe sarı yanğısının, ona satılmağa hazır olmasının və həvəsinin göstəricisi sayıla, “Rusiyaya sənə dəyişə bilə-rəm”in mesajı hesab oluna bilər.

Bəs Ermənistan lap tutaq, rusun qucağından çıxıb, Avropanın qucuna düşdü, bununla onun gözləntiləri doğrulacaq mı? Müstəqilliyi və suverenliyi artacaq mı, təhlükəsizliyi möhkəmlənəcək mi? Dağlıq Qarabağı necə, ona verəcəklərmi? Saxta genosidə görə Türkiyəni daha möhkəm sıxacaqlarmı? Ən əsası, o halda Qərb, NATO Ermənistanı Rusiyadan qoruya biləcək mi?

Qoyulan sualların heç birinə ermənilər üçün zəmanətli və pozitiv cavablar yoxdur. Yoxsa ki, onlar çoxdan Rusiyaya Qərbe satmışdılar. Bunu Ermənistan parlamentinin vitse-spikeri, erməni qırğılarının biri Eduard Şarmazanovun son açıqlamaları bir daha sübut edir.

****

“Mənim söylədiklərim Ermənistanın təhlükəsizlik strategiyamızdan, hərbi doktrinasından və minimum son on illiklərin reallıqlarından qaynaqlanır. Ermənistan öz müdafiəsini özü təmin edə bilməz. Hətta NATO üzvü olan bəzi dövlətlər də öz təhlükəsizlikləri sardan narahatdır”.

Şarmazanov ardınca Rusiya bazalarının həm Levon Ter-Petrosyanın, həm də Serj Sərkisyanın prezidentliyi dönməsində məhz Ermənistanın təhlükəsizliyini təmin etmək üçün onun ərazisində olmasına diqqət yönəldib. “Ancaq Ermənistan KTMT-də də olsa, NATO-da da, yenə o, mükəmməl təhlükəsizlik sistemine malik olmayacaq. Ermənistan Rusiyaya görə KTMT üzvü olmayıb, Rusiyaya görə öz ərazisində Rusiya bazası saxlamır, sırf öz maraqlarına görə saxlayır. Müasir Türkiyə xüsusən də özünün indiki qeyri-müəyyən davranışlı prezidenti ilə və kiçik qardaşı Azərbaycanla bölgə üçün təhlükə kəsb edir”, - deyir vitse-spiker rəsmi İrəvanın Türkiyə və Azərbaycanla bağlı narahatlığını açıq şəkildə dilə gətirib.

Ermənistanın Türkiyə və Azərbaycanın müxtəlif təhdidləri qarşısında olduğunu bildiren vitse-spiker bu xüsusda Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatına (KTMT) üzvlüyü tamamilə məntiqli saydığını söyləyib: “Şübhəsiz ki, biz təhlükəsizlik deyərək yalnız silahla mübarizəni demirik, həm də zabit heyətinin təzədən hazırlanmasını, texniki təchizatı və münasib qiymətə hərbi texnikanın alınmasını nəzərdə tuturuq. Əgər bütün bu işləri özümüz görə bilerdik, Rusiya hərbi bazası nəyimizə lazımdır? “İsgəndər”ləri,

İrəvanın Türkiyə və Azərbaycan xofu, NATO xiffəti - seçim yaxınlaşır

İşğalçını dünyanın ən güclü hərbi alyansına üzvlük də xilas etməyəcək - “iki stul”da oturmağa çalışan Ermənistanın yüksək çinli rəsmisindən acı etiraflar; **vitse-spiker:** “Biz öz müdafiəmizi heç vaxt özümüz təmin edə bilməyəcəyik, Türkiyə və kiçik qardaşı Azərbaycan...”

*****

“İqla”ları bəyəm biz istehsal edirik? Kimlər ki, deyir Ermənistan təkbaşına və bütün-lüklə özünün mükəmməl müdafiəmizdən, hərbi doktrinasından və minimum son on illiklərin reallıqlarından qaynaqlanır. Ermənistan öz müdafiəsini özü təmin edə bilməz. Hətta NATO üzvü olan bəzi dövlətlər də öz təhlükəsizlikləri sardan narahatdır”.

Şarmazanov ardınca Rusiya bazalarının həm Levon Ter-Petrosyanın, həm də Serj Sərkisyanın prezidentliyi dönməsində məhz Ermənistanın təhlükəsizliyini təmin etmək üçün onun ərazisində olmasına diqqət yönəldib. “Ancaq Ermənistan KTMT-də də olsa, NATO-da da, yenə o, mükəmməl təhlükəsizlik sistemine malik olmayacaq. Ermənistan Rusiyaya görə KTMT üzvü olmayıb, Rusiyaya görə öz ərazisində Rusiya bazası saxlamır, sırf öz maraqlarına görə saxlayır. Müasir Türkiyə xüsusən də özünün indiki qeyri-müəyyən davranışlı prezidenti ilə və kiçik qardaşı Azərbaycanla bölgə üçün təhlükə kəsb edir”, - deyir vitse-spiker rəsmi İrəvanın Türkiyə və Azərbaycanla bağlı narahatlığını açıq şəkildə dilə gətirib.

Bu açıqlamalar əlbəttə ki, ilk növbədə Ermənistan adlı simvolik dövlətin necə Rusiyaya girovuna çevrilməsinin acı etirafıdır. Eyni zamanda Türkiyə və Azərbaycan sarıdan işğalçı ölkədə rəsmi səviyyədə yaşanan xofun təzahürüdür. Erməni də olsa (*əslində Şarmazanov yezidi kürdüdür*), bunu o, düz deyir ki, Ermənistan hətta NATO-a daxil olsa belə, öz təhlükəsizliyini tam təmin edə bilməyəcək - hərçənd Ermənistanın Alyansa üzvlüyü üçün NATO üzvü Türkiyənin də razılığı lazımdır. Qardaş ölkə isə şərtsiz buna heç vaxt “hə” deməz. Şərtlər də bəlli - uydurma soyqırım iddiasından imtina və Qarabağ məsələsində konstruktiv mövqe.

Məsələ də bundadır ki, ermənilər əgər türklər sarıdan təlaşdan və xofdan, deməli, həm də Rusiya hərbi bazalarından və əhalisi aclıq çəkirkən silah-sursata milyonlar xərcləmək əzabından qurtulmaq istəyirlərsə, real yol məlum: nə qədər gec deyil, ən əvvəl Azərbaycana qarşı ərazi iddiasından imtina etmək, iki xalq arasında - ermənilər və azərbaycanlılar arasında normal, insani ün-

siyyətin bərpası qarşısında əsas əngəli götürmək, nəinki “bant çəlləyi” üstündə (*Metsamor AES*) otura-otura, Azərbaycanı Bakının neft-qaz yataqlarını və kəmərlərini parlatmaqla hədələmək - hansını ki, başdanxarab erməni generalı Arkadio Ter-Tadevosyan dünən yenə dilə gətirib.

“Dağlıq Qarabağda müharibə birmənalı olmayacaq. Amma əgər Allah göstərməsin, müharibə başlasa, bizim xalqımız yaman günə düşəcək, Bakı nefti üstündə oturan Azərbaycan isə tamamilə yox olacaq” - Tadevosyanın növbəti sərəsəmləmələrindəndir.

Guya indinin özündə erməni xalqı yaman gündə yox, yaxşı gündə imiş. Guya ildən-ildə daha sürətlə boşalan, xaricə ailəlikcə, kütləvi şəkildə köç edən Ermənistan və ermənilər deyilmiş? Metsamor AES də guya yerdə qalan bədbəxt ermənilərin ölkəsində - Naxçıvandakı hərbi obyektimizin cəmi 50 km-lik vurma məsafəsində deyilmiş.

Odur ki, seçim yaxınlaşır. Ermənistan rəhbərliyini deyirik. Erməni xalqının daha yaman günə düşməməsi üçün tək çıxış yolunu dedik.

□ Siyasət şöbəsi

Bu ilin 22 sentyabrında Türkiyə vətəndaşı olan bir qrup yazarın nə beynəlxalq hüquqa, nə də Türkiyə və Azərbaycan arasındakı qardaşlıq tellərinə sayğı göstərməyərək işğal altındakı ərazilərimizə səfər etmələri azmış kimi, onlar öz addımlarını əsaslandırmaq üçün müxtəlif tribunallardan yararlanırlar.

Əslində bu projeni həyata keçirən qüvvələrə də elə bu lazım idi: digər ölkələrin təmsilçiləri ilə yanaşı, "türklər" də Ermənistanla, daha sonra Dağlıq Qarabağa gəlir, orda görüşlər keçirir, hətta Azərbaycana ünvanlı hədiyyələr səsələnir, geri döndəndən sonra isə ermənilərin "qonaqpərvərliyindən", Qarabağ ermənilərinin digər "gözəl" xüsusiyyətlərindən dem vururlar. Əslində düşmən qüvvələrin bu layihəni gerçəkləşdirməkdə başqa niyyəti də olmamış deyil. Bu kimi addımlarla Türkiyə və Azərbaycanın arasını vurmağa çalışan güc mərkəzləri var, necə ki, Türkiyə-Ermənistan sərhədlərinin açılmasına hesablanmış Sürix protokolları imzalanmışdı, "bayraq" böhranı yaradılmışdı və s. Bu səfərdən dərhal sonra musavat.com-un sorğusunu cavablandıran Türkiyənin Azərbaycandakı səfirliyi həmin yazarların öz hərəkətləri ilə təkə Azərbaycan qarşı deyil, Türkiyəyə qarşı da çalışmalarda bulunduğunu demişdi.

Türkiyə vətəndaşları Ufuk Uras, Əli Bayramoğlu, Səid Çəkinoğlu və Erol Katırçoğlu barəsində Azərbaycanın Baş Prokurorluğu tərəfindən Cinayət Məcəlləsinin 318.2-ci (Azərbaycan Respublikasının dövlət sərhədini qanunsuz olaraq keçmə) maddəsi ilə cinayət işi başlanıb. Ufuk Uras, Əli Bayramoğlu, Səid Çəkinoğlu və Erol Katırçoğlu Cinayət Məcəlləsinin qeyd olunan maddəsi ilə təqsirləndirilən şəxs qismində cəlb olunmaqla bəzələrinə məhkəmənin qərarı ilə həbs-qətimkan tədbiri seçilərək dövlətlərarası axtarışa verilib. Həmin şəxslərin tutularaq istintaqa cəlb olunmaları məqsədilə Türkiyə hüquq-mühafizə orqanlarına müraciət edilib. Bu səfər həm Azərbaycan, həm də Türkiyə xarici siyasət idarələri tərəfindən pislənilib.

Lakin cəryan edən proseslər onu deyir ki, məsələnin üstündən keçmək olmaz. Çünki 4 xain Türkiyədə də rahat şəkildə erməni təbliğatı aparmaqdadır. Üstəlik, Türkiyə parlamentinin erməni mənşəli üzvü Kərim Paylanın Ermənistanla vaxtaşırı səfərlər edərək, Serj Sərkisyanla Türkiyə-Ermənistan münasibətlərinin normalaşdırılması istiqamətində danışıqlar aparması Azərbaycanı narahat etməyə bilməz. Özü də "Qarabağ məsələsini biz həll etdik, gələcək nəsillər də Araratın (Ağrı) taleyini həll edəcəklər" deyən Sərkisyanla...

Bu günlərdə isə Türkiyəni Avropa Şurası Parlament Assambleyasında (AŞ PA) təmsil edən deputat, Cümhuriyyət Xalq Partiyasının (CHP) sabiq lideri Dəniz Baykal və digər deputatların Azərbaycana qarşı səs verməsi ilə bağlı məlumatlar üzüntü ilə qarşılandı. Məlumatla görə, bu xəbər hətta CHP-də də çaşqınlıq yaradıb. Partiyadan iddia olunub ki, burada texniki səhvə yol verildiyini güman edirlər. Ancaq Dəniz Baykal, Gülsün Bilgəhan, İlhan Kəsicinin Azərbayca-

Azərbaycan - Türkiyə qardaşlığını sarsıtmaq istəyənləri durdurmaq zamanı

Bu günlərdə nəzərlər Türkiyəyə dikilib: Qarabağa səfər edən xainlər və AŞ PA-da Azərbaycanın əleyhinə səs verən CHP-lilər cəzalandırılacaqmı?; Ekspertlərdən sərt təpkilər

nın əleyhinə səs verən 117 deputatın arasında yer alması istənilən halda yalnız anti-Azərbaycan qüvvələri məmnun edir. Söhbət Azərbaycanda hansısa sahədə problemin olub-olmamasından getmir. Türkiyə-Azərbaycan münasibətləri bütün bu problemlərin fəvqündə dayanır. Məsələn, Türkiyəyə qarşı hansısa Avropa təsisatında səsələnən neqativ fikrə Azərbaycanın dəstək verdiyini kimsə xatırlaya bilməz. Hətta 2014-cü ilin aprelinde Avropa Birliyinin "Şərq tərəfdaşlığı" proqramı çərçivəsində Çexiya paytaxtında keçirilən toplantıda prezident İlham Əliyev Türkiyə təmsilçilərinin olmasından istifadə edib qardaş ölkəni "soyqırım"da ittiham edən Ermənistan prezidentinə xitabən "bilirsiniz ki, Türkiyə burada təmsil olunmur, bundan yararlanırsınız. Amma mən buradayam, sizə cavab verirəm!" demişdi və bu cavab Bakı-Ankara qardaşlığının növbəti nümunəsi kimi məmnunluqla uzun müddət müzakirə mövzusu olmuşdu. Həmçinin elə bir müddət öncə Türkiyə prezidenti R.T.Ərdoğan BMT Baş Assambleyasında dünya birliyini Qarabağ problemini həll etməyə çağırmaqla bizi məmnun etmişdi. Bu mənada Qərbdəki erməni lobbisinin Azərbaycan və Türkiyəyə qarşı savaşa açdığı bir dövrdə TBMM təmsilçilərinin də anti-Azərbaycan cəbhəsində yer alması anlaşılmalıdır. Elə ekspertlər də bu fikirdədir.

Hazırda Türkiyə universitetlərinə birində çalışan ermənişünas alim Qafar Çaxmaqlı bu fikirdədir ki, hər zaman Azərbaycanla Türkiyənin arasını vurmaq istəyən qüvvələr var və onların bir çoxu belli yerlərdən tapşırıq alırlar: "Qarabağa səfər edən həmin türklər uzun illərdir ki, Türkiyənin özünün də milli maraqlarının əleyhinə fəaliyyət

göstərirlər və Türkiyə onlarla bəcərə bilmir. Onlar belli yerlərdən müdafiə olunur. Onların içərisində olan Ali Bayramoğlu "Hepimiz erməniyiz" kampaniyasının başını çəkənlərdən biridir. İndi də erməni siyasəti yürüdü. Bir neçə dəfə məhkəmələrə çəkilsə də, heç bir cəza almayıb. Ufuk Uras da onun kimi. Məncə, Azərbaycan bunların üzərinə qərarlı şəkildə getməli idi. **Bu, Türkiyənin də ürəyincə olardı".** **Azərbaycanın əleyhinə səs verənlərə gəldikdə isə, Q.Çaxmaqlı hesab edir ki, onlar Avropada bir, Türkiyədə fərqli görünən buqələmunlardır:** "Təbii ki, onları Azərbaycan maraqlandırmır. Bəzi hallarda heç Türkiyənin də maraqlarından çıxış etmirlər. Türkiyə cəmiyyəti də onlara sərt şəkildə qınayır. Bütün bunlara baxmayaraq, biz yenə mövqeyimizi dəyişməməlik. Bunun Türkiyənin rəsmi dövlət mövqeyi olmadığını anlayıb qardaş münasibətlərinə kölgə salmamalıyıq. Siyasətdə belə şeylər olur və olacaq".

Professor Qabil Hüseynli musavat.com-a bildirdi ki, Türkiyənin 4 yazarının, özü də onlardan biri kürd əsilli keçmiş millət vəkildir, çox nümayişkarane şəkildə Ermənistanla, oradan da Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərinə gəlməsi qəbul olunmazdır: "Ən qəribəsi odur ki, indiyə qədər Türkiyədə qondarma "erməni soyqırımı"ni təbliğ edən bu adamların Türkiyə-Ermənistan sərhədini keçməsinə heç bir maneə yaradılmayıb. Hansı ki, o adamlar qondarma "soyqırım"ın Türkiyə tərəfindən tanınmasının vacibliyi ilə bağlı kitab yazıblar. Bu adamlar İrəvanda Türkiyənin "tarixi ədalət bərpə etmək naminə" qondarma "erməni soyqırımı"ni tanınmasının zəruriliyini vurğuladırlar. Daha sonra Xankəndidə də ermənilər onları sə-

rəba qonaq etdikdən sonra dilləri daha çox açıldı və başladılar azərbaycanlıları "atəşkəs rejimini pozmasından" danışmağa. Mən bu adamların nadanlığına, yaxud Qarabağla bağlı tarixi həqiqətlərdən xəbərsiz olmasına həm təəccüb edirəm, həm də hesab edirəm ki, onlar problemi kifayət qədər bilib-bilə ermənilərin qucağında oturmaq üçün bu cür sözlər danışsınlar. Ancaq onlar heç vaxt unutmalı deyildilər ki, Azərbaycan torpağına, özü də icazəsiz gəliblər. Bu mənada özlərində cəsarət tapıb "erməni əsgərlərin Azərbaycanda nə işi var" sualını verməlidirlər. Özü də onlar türk millətinin nümayəndələridir, yalnız biri kürddür. Amma istənilən halda, bunlar Türkiyə vətəndaşlarıdır. Azərbaycan torpaqlarına qeyri-qanuni olaraq Türkiyə vətəndaşlarının gəlməsi və dövlət qurumlarının bununla bağlı tədbir görməməsi çox təəccüblüdür".

Q.Hüseynli bildirdi ki, onu təcizləndirən Türkiyənin ərazilərinə iddia edən Ermənistan haqqında təriflər yağdıran bu türk xainlərinə qardaş ölkənin müvafiq qurumlarının dözümlü münasibət sərgiləməsidir: "Dağlıq Qarabağ məsələsini bir yana qoyaq, bu şəxslər Türkiyədən "erməni soyqırımı"nın etiraf edilməsinə israr edirlər. Digər tərəfdən, Ermənistanla Anadolu yarımadasının şərq və şimal-şərq hissəsinə çox ciddi iddialar irəli sürülür, Ermənistanın dövlət gerbində də Ağrı dağının görünüşü (*ermənilər Ararat deyir-red.*) gerbin əsas hissəsini təşkil edir. Üstəlik, ən dəhşətli ondan ibarətdir ki, Türkiyə dövləti illərdir ki, Azərbaycana görə Ermənistanla qarşı blokada siyasəti həyata keçirir. Böyük Atatürkdən tutmuş, Süleyman Dəmirələ, Rəcəb Tayyib Ərdoğan qədər ən yüksək səviyyədə bəyan olunub ki,

Azərbaycana vurulan zərbə Türkiyəyə vurulan zərbədir. Dəmirəl deyirdi ki, Azərbaycana iyne batırırlarsa, Türkiyəyə çuvaldız batır. Blogger Lapşini Qarabağa qanunsuz səfərinə görə Belarusda həbs etdilər. Belarus hökuməti onu bizə təhvil verdi. İndi Azərbaycanın hüquq-mühafizə orqanları Türkiyə vətəndaşlarının həm Qarabağa qanunsuz səfərinə, həm də Azərbaycana böhtanlarına görə cinayət işi qaldırıb, İnterpol xətti ilə onlar barəsində axtarış elan edib. Həm də dost və qardaş Türkiyəyə müraciət edərək, bu adamların tutulub təhvil verilməsi barədə məktub göndərib. Amma Türkiyədə bu adamlar haqda nəinki tədbir görülmür, profilaktik söhbət aparılmır, hət-

tindir. Çünki o, çox təcrübəlidir. Bu adamın belə mövqə ortaya qoymasının izahı yoxdur. Ümumiyyətlə, Türkiyənin özünün xarici siyasət xəttində baş verən müəyyən başgicəlləndirici hadisələr qaradaş ölkənin daxili və xarici siyasəti ilə bağlı ciddi narahatlıqlar yaradır".

Deputat Fazıl Mustafa isə hesab edir ki, AŞ PA-dakı səs verməyə Türkiyənin CHP-dən olan millət vəkili daha çox qrup maraqlarından çıxış ediblər: "Çox güman ki, AKP-nin əleyhinə olan layihəyə fərqlən-mək üçün lehinə səs veriblər. Qarabağa gedən Türkiyə vətəndaşlarının durumu isə fərqlidir. Onlar erməni tezislərinin Türkiyədəki müdafiəçiləri kimi bu addımı atıblar. Bizim üçün əsas

olan Türkiyənin hakim partiyasının və hökumətinin mövqeyidir. Bu mövqedə isə hansısa dəyişiklik yoxdur".

Qardaş ölkə rəsmilərinin vaxtaşırı Qarabağ məsələsində Azərbaycanın yanında olduğunu deməsi təbii ki, düşməni narahat edir. Hətta vaxtaşırı birgə hərbi təlimlərin keçirilməsi də Ermənistanı rahatsız edir. Amma Azərbaycan ictimaiyyətinin istəyi budur ki, qardaş Türkiyənin hökuməti prinsiplərinə sadıq qalaraq, Ermənistanla da Dağlıq Qarabağa səfər edən vətəndaşlarla bağlı da nəhayət, sərt mövqə nümayiş etdirməlidir, bu, digərlərinə də dərs olar. Ortada Lapşini əlibağlı Bakıya təhvil verən Lukaşenko nümunəsi var. Azərbaycan Türkiyənin ayağına daş dəyməsinə belə heç zaman razı olmayıb. Bunu 2016-cı ilin 15 iyulundakı dövlət çevrilişi cəhdinə sərt reaksiyası, bu cəhdə bulunan FETÖ-çülərə qarşı həyata keçirdiyi tədbirlər bir daha sübut etdi, hətta ölkədəki təhsil müəssisələrini belə qapatmaqdan çəkinmədi....

İndi növbə qardaş ölkənin-dir. Türkiyə dövləti Qarabağa səfər edən 4 "türk", yaxud Azərbaycanın əleyhinə səs verən 3 CHP-li deputatla bağlı, həmçinin xəyanətkar addımlarını sərbəst həyata keçirən digər şəxslərlə əlaqədar Azərbaycanı məmnun edən addımlar atarsa, bundan üzülen yalnız düşmən olacaq. Qardaşlığımızı, dostluğumuzu pozmağa çalışanları durdurmaq, sabah yenə də "Hepimiz erməniyiz" deyərək, meydanlara çıxacaq, Türkiyəyə qarşı ərazi iddiası qaldıran Ermənistanla sərhədləri açmağa çağıracaq. Odur ki, bu xainlərə qarşı ən sərt tədbirlər görülməlidir. Təki Türkiyə-Azərbaycan qardaşlığını xələl gəlməsin, gerisi təfərrüatdır...

Azərbaycanda əsas heyvandarlıq məhsullarının idxalında kəskin artım var. Bu artım həm miqdar, həm də dəyər ifadəsində qeydə alınıb.

Belə ki, Dövlət Gömrük Komitəsinin məlumatına görə, bu ilin 8 ayında ət idxalı ötən ilin eyni dövrü ilə müqayisədə miqdar baxımından 66,96 faiz, süd idxalı 54,2 faiz, kərə yağı və süddən hazırlanmış digər yağlar isə 5,82 faiz artıb. Dəyər ifadəsində ət idxalında artım 2 dəfədən çox olub. Süd idxalında isə belə artım 65,4 faiz, kərə yağı və süddən hazırlanmış digər yağlarda 38,69 faiz təşkil edib. Bu 3 məhsulun idxalına ötən ilin 8 ayında 36 milyon dollar sərf olunubsa, bu ilin eyni dövründə xaricə gedən vəsait 97,8 milyon dollara çatıb.

Heyvandarlıq məhsullarının idxalında bu artım nədən irəli gəlir? Son illərdə əkin sahələrinin genişləndirilməsi, heyvandarlığın bir növ arxa plana keçirilməsinin burada rolu nə qədərdir?

Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi heyvandarlıq şöbəsinin müdiri Qalib Əbdülləyevin sözlərinə görə, idxalla yanaşı, heyvandarlıq məhsullarının istehsalı da artır: "İdxal artıb, bəli. Amma bu, istehsalla bağlı deyil. Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatlarına baxsanız, görürsünüz ki, istehsal dinamikasında artım tendensiyası davam edir". Nazirlik rəsmisi bildirir ki, kərə yağının idxalında artım son vaxtlar əhalinin bu məhsuldan daha çox istifadə etməsi, yeni tələbatın artması ilə bağlıdır.

Nazirlikdən əcaib artım

arqumenti: "Əhali çox yeyir..."

KTN-in şöbə müdiri: "Əhalinin tələbatı artıb deyə, heyvandarlıq məhsullarının idxalında da artım var"

"İdxalın artıb-azalması yerli istehsalla bağlı deyil. Bir neçə il əvvəl əhali daha çox bitki yağlarından istifadə edirdi. Amma indi daha çox kərə yağından istifadə etməyə başlayıb. Ona görə də idxalda artım baş verib. Deyim ki, kərə yağının daxili istehsalında da artım var - süd istehsalı artıbsa, demək, ondan

əldə edilən kərə yağının istehsalı da artıb. Yaxın bir neçə il üçün planlarımız var ki, süd istehsalını daha da artırmaq və daxili tələbatı tam təmin edək".

Yerlərdə otlaq, biçənək, yonca sahələrinin digər bitkilərin əkininə ayrılması ilə bağlı narazılıqların olmasına gəlincə, şöbə müdirinin sözlərinə

görə, nazirliyin məqsədi torpaqlardan səmərəli istifadəyə nail olmaqdır: "Əhalinin sayı artır, sənaye inkişaf edir, kənd təsərrüfatı da genişlənir. Ona görə də yem məqsədli əkinçiliklə məşğul olmasaq, heyvandarlıq daha çox təbiətdən asılı olacaq - yağışdan, quraqlıqdan. Dünya təcrübəsi də bundan ibarətdir ki, yem ehtiyatı daha çox əkilən bitkilərin hesabına yaradılır. Yem bitkiləri də yonca, soya, qarğıdalı, taxıl və sairidir. Dövlət taxıl bitkiləri və ikincili əkinlərə hər hektara görə subsidiya ayırır. Bizim məqsədimiz budur ki, heyvan saxlayanlar yem istehsalına xüsusi fikir versinlər, bu sahəyə maraqlarını artırıb".

Q.Əbdülləyev heyvandarlıq üçün yem bazasının azalmasını pay torpağı sahiblərinin yem bitkiləri əkinlərinə diqqətsiz yanaşması ilə izah edir. Şöbə müdirinin dediyinə görə, bir çox hallarda yerlik yonca əkinlər ona yaxşı qul-

luq etmərlər, nəticədə məhsuldarlıq kəskin aşağı düşür: "Biz indi xarici mütəxəssislərlə də əməkdaşlıq edirik ki, yem bazasını genişləndirək. Düşünürəm ki, bu sahədə yaranmış problemlər keçicidir, tezliklə bizim həyata keçirdiyimiz tədbirlər müsbət nəticə verəcək və həmin problemlər aradan qaldırılacaq."

KTN Bitkiçilik məhsullarının istehsalı, emalı və ərzaq ehtiyatlarının dövlət tənzimlənməsi şöbəsinin sabiq müdiri Sabir Vəliyev bildirir ki, yeni bitkiçilik sahələrinin salınması hər bir rayonda əkinəyərli torpaqlar və mövcud vəziyyət analiz olunmaqla aparılmalıdır: "Məsələn, əgər pambıq ekilməlidir, bunu elə etmək lazımdır ki, heyvandarlıq üçün yem bazasının ziyanına olmasın. Yem bazası isə heyvanbaşına normalar əsasında hesablaşma aparılıb yaradılmalıdır. Əks halda, yem bazası ki-

çilsə, heyvandarlar məcbur olacaqlar başqa yerdən yem alsınlar, bu isə istehsal olunan məhsulun maya dəyərini artıracaq, daha sonra isə heyvandarlığa marağı azaldacaq."

S.Vəliyevin sözlərinə görə, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin yerli idarələrinin mütəxəssisləri hər bir rayon üzrə hesablaşma aparıb, əkin proqnozlarını hazırlamalıdır: "Biz çox çalışdıq nazirliyin rayonlarda idarələrini yaradaq, bacarmadıq. Amma indi belə idarələr var və onların əsas işi də məhz hesablaşmalar aparıb, mövcud vəziyyətə uyğun plan tərtib etməkdir. Hansı rayonda suvarma imkanları nə qədərdir, heyvandarlıq üçün nə qədər, bitkiçilik üçün nə qədər sahəyə nə ekilməlidir - bütün bunların hamısı dəqiq müəyyənləşdirilməli, daha sonra isə bununla bağlı fermerlər, ailə təsərrüfatları arasında təbliğat-maarifləndirmə işləri aparılmalıdır. Fermerə dəqiq başa salınmalıdır ki, hansı bitkini əksə nə qədər qazanc əldə edə bilər. Bunu etməsən hərə gedib bir toxum götürüb ekəcək, heç bir yüksək məhsuldarlıq da əldə olunmayacaq. Dövlətin ayırdığı subsidiyanı əldə etmək üçün nə gəlirdi, harada gəlirdi ekməklə kənd təsərrüfatını inkişaf etdirmək mümkün deyil".

Mütəxəssis bildirir ki, əhalinin yağ, süd, ət tələbatının birdən-birə 30-40 faiz artması qeyri-mümkündür: "Hər bir insanın qəbul etdiyi qidalardan normaları var. Ət, süd, yağ istehlakının qısa müddətdə 20-30 faiz artması mümkün deyil".

□ DÜNYA

Ən çox qazanc gətirən kənd təsərrüfatı məhsulu hansıdır?

"Fermer özü müəyyənləşdirməlidir ki, hansı məhsul onun üçün gəlirlidir" - ekspert

Hazırda qeyri-neft sektorunda ən çox ümid bəslənən sahə kənd təsərrüfatıdır. Hökumət aqrar sahənin inkişafına dəstək verməklə həm bu məhsullarla bağlı daxili tələbatı ödəyib, idxaldan asılılığı azaltmağa çalışır, həm də ixrac potensialını artırmağa hədəfləyir. Bu, fermerlər üçün də böyük fürsətdir. Kənd təsərrüfatına diqqətin artdığı, kəndlilərə subsidiyaların verildiyi hazırkı dövrdə əkin-biçinə marağ da artıb. Bu, həm də regionlardakı işsizliyin qismən həllini tapmasına səbəb olub.

Lakin hazırda aqrar sektorun əsas problemlərindən biri odur ki, fermerlərin hansı məhsulu istehsal etməsinə dövlət məmurları da müdaxilə edir. Məsələn, uzun illər pomidor, xiyar kimi tərəvəz məhsulları əkilən fermerə pambıq əkmək əmr olunur. Bu isə fermer təsərrüfatlarını zəiflətməklə yanaşı, əkinə marağı da azaldır.

Bəs görsən, hazırda Azərbaycanın kənd təsərrüfatı

sektorunda ən çox gəlir gətirən məhsul hansıdır? Fermerlər hansı məhsulun istehsalına üstünlük versələr daha qazancılı çıxa bilərlər?

"**Yeni Müsavat**"ın bu suallarını cavablandıran iqtisadçı ekspert Vüqar Bayramov bildirdi ki, Azərbaycan kəndlisi, fermeri daha çox ixrac imkanları olan məhsullardan qazanc əldə edə bilər: "Azərbaycanın daxili bazarı elə də böyük deyil və daxili

bazardakı tələblə fermerlər gəlirlərini elə də artırma bilmirlər. Eyni zamanda daxili bazara məhsul çıxaran fermerlərin sayı çoxdur. Ancaq xarici bazar, xüsusən də indiki halda Rusiya bazarı çox vacibdir. Hazırda Rusiyada Azərbaycanın tərəvəz məhsulları çox satılır. Bu ölkənin bazarında Azərbaycanda yetişdirilən tərəvəz məhsullarının müqayisəli üstünlüyü var. Fermerlərimiz çalışsın ki,

Rusiya bazarına daha çox məhsul çıxara bilsin. Rusiya bazarlarında meyvə-tərəvəz tələbatı böyük olduğu üçün Azərbaycan fermerləri üçün bu tərəvəz məhsullarının istehsalı daha çox gəlir gətirə bilər. Rusiya bazarında pomidor, xiyar, göyörti kimi məhsullarımız özünə yer tapıb. Bu baxımdan, tərəvəzçilik fermerlər üçün praktik olaraq gəlir imkanı yaradır. Bildiyiniz kimi, pomidor ən çox ixrac edilən məhsuldur, əsasən Rusiya bazarına çıxarılır".

V.Bayramovun sözlərinə görə, burada bir problem var ki, həmin məhsulların ixracında Azərbaycan Rusiya bazarından birmənalı şəkildə asılıdır: "Gələcəkdə Rusiya həmin məhsulların idxalına qadağalar qoyarsa, yeni qaydalar tətbiq edərsə, o zaman bizim fermerlər gəlirdən məhrum ola bilərlər. Bu baxımdan, fermer təsərrüfatlarının yeni bazarlara çıxış imkanlarının yaradılmasına ehtiyac var. Bu daha dayanıqlı şəkildə fermerlərin gəlir əldə etməsinə imkan yarada bilər. Meyvəçilik də gəlirli sahələrdən biridir. Həm daxili bazarda meyvəyə tələbat böyükdür, həm də bu məhsullara xarici bazarda yüksək tələbat var, xüsusən də nar və xurmayaya... Bu da fermerlər üçün gəlir əldə etmək imkanı yaradan sahələrdən biridir".

İqtisadçının sözlərinə görə, hazırda ən böyük risk bu gün bazarların şəxələnməməsi, yeni diversifikasiya olunmamasıdır: "Bazarların diversifikasiya olunmaması fermerlərimizin Rusiyadan asılı olma-

sına gətirib çıxarır. Rusiya isə elə bir ölkədir ki, tez-tez qaydaları dəyişir, Ümumdünya Ticarət Təşkilatının prinsiplərinə uyğun olmayan idxal və gömrük siyasəti həyata keçirən bir ölkədir. Azərbaycan ÜTT-nin üzvü deyil, ancaq bu amillər fermerlərimizin idxal-ixrac əməliyyatlarına risk yaradır. Bir bazardan asılılığın aradan qaldırılması uzunmüddətli dövr üçün fermerlərin gəlirliliyinə təsir göstərir. Bizim gəlirli olduğunu qeyd etdiyimiz məhsullar belə orta və ya uzunmüddətli dövr üçün dayanıqlı gəlir gətirməyə bilər".

Ekspert onu da vurğuladı ki, kənd təsərrüfatında istehsalın inzibati qaydada müəyyənləşdirilməsi doğru deyil: "Fermer özü müəyyənləşdirə bilər ki, hansı məhsul onun üçün gəlirlidir. Təbii ki, yerli və mərkəzi icra hakimiyyəti orqanları fermerə hansısa məhsulun istehsalını təklif edə bilərlər, ancaq fermeri hansısa məhsulu istehsal etməyə məcbur etmək olmaz. Dövlət qurumları bölgələr üzrə hansısa məhsulların istehsalı ilə bağlı təkliflərlə çıxış edə bilərlər. Eyni zamanda əsaslandırılmalıdır ki, bu məhsulun istehsalı nə qədər gəlir gətirə bilər. Ancaq qərarı fermer özü verməlidir və özü müəyyən etməlidir ki, o, hansı məhsulu istehsal etməkdə maraqlıdır".

Vüqar Bayramov qeyd etdi ki, gəlir gətirən sahələrdən biri kimi pambıqçılığı da qeyd etmək olar, çünki pambıq strateji məhsuldur: "Bu baxımdan, onun ixrac imkanları genişdir, o cümlədən daxili bazarda da

tələb yüksəkdir. Lakin pambıqçılıqda elektronlaşma çox vacibdir. Daha çox pambıq istehsal edən ölkələrin təcrübəsinə diqqət yetirərkən görürük ki, həmin ölkələrdə yığım texnologiyası vasitəsilə həyata keçirilir. Ancaq nəticədə yığımın innovativ yolla həyata keçirilməsi həm pambığın sahələrdə qalmasının qarşısını alır, həm də xərcləri azaldır. Nəticədə əl əməyindən daha az istifadə olunmasına gətirib çıxarır. Sözsüz ki, pambıqçılıq məşğulluq baxımından da vacibdir. Daha çox vətəndaşın işlə təmin olunmasına səbəb olur. Ancaq bütün hallarda burada innovativ metodlardan istifadə çox vacibdir. Pambıqçılığın inkişafı həm də yüngül sənayenin inkişafına təkan vermiş olacaqdır. Ancaq bu sahədə əl əməyinin azaldılmasına ehtiyac var ki, gəlirlilik baxımından da rentabelli olsun".

Qeyd edək ki, 2016-2017-ci illər ərzində Azərbaycandan 243 milyon 755 min dollar həcmində meyvələr, sitrus bitkiləri və qoz-fındıq ixrac olunub. 129 milyon 30 min dollar həcmində isə tərəvəz, 62 milyon dollar həcmində şəkər və şəkər məmulatları, 6 milyon dollarlıq çay, ədviyyat və sair xarici bazarlara çıxarılıb. Pambıq ixracından əldə olunan vəsait isə 24 milyon dollardan çox olub. Görünən odur ki, xarici bazarlarda ən çox tələbat olan məhsullar meyvə-tərəvəzdır. Lakin bu qazancın artırılması üçün əlavə bazarların tapılmasına ehtiyac var.

□ Nərgiz LİFTİYEVA

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına
Dövlət Dəstəyi Fondu

KİVDF

www.kivdf.gov.az

**Ermənistan-Azərbaycan,
Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqqında
həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması,
Azərbaycanın ədalətli mövqeyinin müdafiə edilməsi**

Rusiyanın Ermənistanı silahlandırmaq istiqamətində atdığı növbəti addım son günlərin geniş müzakirə mövzularından biridir. Söhbət sıradan bir ölkədən yox, münaqişənin tənzimlənməsini üzərinə götürmüş ATƏT-in Minsk Qrupunun həmsədrlərindən biri olan Rusiyadan gedir.

Düzdür, Ermənistanın şimal qonşumuz tərəfindən silahlandırılması yenilik deyil. Qarabağ münaqişəsinin ilk illərində rus hərbiçilərinin işğalçı ordu tərəfində vuruşması, Xocalı soyqırımında iştirak etmələri, Rusiyanın Ermənistanı 1 milyard dollarlıq silah hədiyyə etməsi, ardınca "İsgəndər-M" sistemlərini bağışlaması və digər addımlar hələ verilən dəstəyin görünən tərəfidir. Rusiya bir neçə il əvvəl Gürcüstandan çıxartdığı hərbi texnika və silah-sursatı da Gümrüdəki hərbi bazasına yerləşdirmək adı altında işğalçı ölkəyə daşdı. Son illərdə isə Kreml KTMT hərbi birləşmələrinin, yaxud rus-erməni birgə ordusunun təchiz olunması məqsədilə Ermənistanı silah-sursat anbarına çevirməkdədir. İndi də kredit söhbəti ortaya çıxıb.

Əslində məsələnin mahiyyətinə dərinləndirən bələd olan ekspertlər əmindir ki, Rusiya beynəlxalq aləmdə geniş rezonans doğurmasın, yaxud Azərbaycanın sərt etirazı olmasın deyə, Ermənistanı silah hədiyyəsini "kredit" müqaviləsi ilə ört-basdır edir. Ancaq istənilən halda işğalın və terrorun maliyyələşdirilməsi, ona hərbi dəstəyin verilməsi faktı kimi beynəlxalq hüququn tapdanması deməkdir.

Özünü də Rusiya bu addımı həmsədrlərin təklifi əsasında Azərbaycan və Ermənistan prezidentlərinin Cenevrədə görüşünün keçirilməsi ərəfəsində atdı. Tərəflərin bir araya gəlməsini zəruri sayan, bölgədə sülhün təmin olunmasına çağıran, hərbi yolu istisna edən həmsədr Rusiyanın Ermənistanı silahlandırması isə heç cür anlaşılan deyil. Şübhəsiz ki, Moskva bu addımı ilə ATƏT-in Minsk Qrupunun həmsədri kimi üzərinə götürdüyü öhdəlikləri pozur.

"Ermənistan artıq müstəqilliyini itirmiş bir ərazi, hərbi bazadır". Bunu "Trend"ə deputat Asim Mollazadə deyib. Rusiyanın Ermənistanı silahlar almaq üçün 100 milyon dollar kredit verməsinə münasibət bildirən deputat qeyd

edib: "Əslində Rusiya Ermənistanı silah satmır. Ermənistan silahlı qüvvələri Rusiya silahlı qüvvələrinin tərkib hissəsidir. Rusiya Ermənistanı 100 milyon dollarlıq borc verir və bu borc adı ilə orada öz silahlı qüvvələrini silahlandırır. Bu hal birinci dəfə deyil".

Hadisələrin bu cür inkişafı narazılıq doğurmaya bilməz, xüsusilə nəzərə alsaq ki, bu addım Minsk Qrupunun həmsədri kimi öhdəliklərini pozur. Bir az əvvəl KTMT-nin birləşmiş qoşunlarının qərargah rəisi Anatoli Sidorov "Əgər təşkilatın ən yüksək orqanı olan Şura tərəfindən qərar ediləcəksə, Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatının (KTMT) 20 minlik sürətli operativ güc qruplaşması Ermənistanı hərbi kömək göstərməyə hazır olacaq" deyə, işğalçıını müdafiə etmişdi.

Elə Rusiyanın stimullaşdırıcı addımına görədir ki, işğalçı tərəf Azərbaycana vaxtaşırı meydan oxuyur. "Dağlıq Qarabağda müharibə birmənalı olmayacaq. Amma əgər Allah göstərməsən, müharibə başlasa, bizim xalqımız yaman günə düşəcək, Bakı nefti üstündə oturan Azərbaycan isə tamamilə yox olacaq". Virtualaz.org bildirir ki, bunu general Arkadi Ter-Tadevosyan deyib. Ter-Tadevosyan birinci dəfə deyil ki, "Azərbaycanın yox olması" haqqında danışır. Bu ilin iyununda o, Ermənistanda Azərbaycanın bir neçə nöqtəsinə zərbə planının olduğu barədə danışmışdı. "Qərargahın operativ qrupu artıq bilir ki, haranı və nə ilə vurmaq olar. Əgər Azərbaycan zərbə vurmağa çalışsa, onda Ermənistanın yalnız mülki əhalisi zərər çəkəcək, çünki bizdə, Azərbaycanda olduğu kimi, strateji obyektlər yoxdur. Amma əgər biz zərbə vuracağıqsa, onda Azərbaycandan heç nə qalmayacaq, çünki elə tək Bakının ətrafında neft obyektlərinin bütün yığını cəmlənib, hansıların ki, məhv edilməsi Azərbaycana əvəzedilməz itkilər gətirəcək", - deyə general onda bildirmişdi.

Qarabağ

Amma burada diqqətçəkən bir məqam var ki, bu da Kremlin Ermənistan və Azərbaycanı paralel olaraq silahlandırmağa sövq etməsidir. Təbii ki, Moskvanın ərazisi işğal altında olan Azərbaycanı silahlandırmasının qarşılığında işğalçı Ermənistanı hərbi dəstəyinə son verəcəyinə inanmaq sadələşlülük olardı. Odu ki, Rusiya həmsədr ölkə olaraq tərəflərin heç birinə silah satmamaq qərarı versə, bu, daha anlaşılın olardı. Ancaq şimal qonşumuz büdcəsinə əlavə vəsaitlər daxil etməkdən ötrü Azərbaycana silah satışını davam etdirir, Ermənistanı isə müxtəlif adlarla silahlandırır.

E.Mirzəbəylinin fikrincə, Rusiyanın Ermənistanı silahlandırması üçün işğalçı ölkəyə kredit ayırmasının digər tərəfində Moskvanın təhrikedici davranışları dayanır: "Ola bilsin ki, Moskva Azərbaycanın Rusi-

Rusiyanın işğalçıını silahlandırma planında ilginç hədəf

Həmsədr ölkə Bakı və İrəvanın silahlanma yarışını təşkil etməklə bölgədə sülh yox, daha böyük maliyyə vəsaiti əldə etmək niyyətindədir; **politoloq:** "Moskva Azərbaycanın ondan daha böyük məbləğdə silah-sursat, hərbi texnika almasını istəyir"

Ancaq təhlükələr, təhdidlər öz yerində, hətta Ter-Tadevosyan da etiraf edir ki, Dağlıq Qarabağın təhlükəsizliyinin təmin olunması məsələsində Ermənistan Rusiyaya ümid etməsi lazım deyil. "Yalnız Ermənistan dövləti bizim təhlükəsizliyimizin keşiyində dura və Qarabağın təhlükəsizliyini təmin edə bilər. Rusiya burada bir-iki təlimi keçirdi və dediklərinə görə, onlar Ermənistanı müdafiə etməyə hazırdırlar, amma Qarabağ haqqında heç bir söz demədilər. Yəni Rusiya kömək edəcək, ancaq əgər yalnız Ermənistan hücum olacağıqsa", - deyə erməni general vurğulayıb.

Dağlıq Qarabağın Azərbaycanlı İcmasının rəhbəri Bayram Səfərov isə ermənilərin bu cür həyasız fikirlərinin qarşılığında sərt tədbirlərə ehtiyac görür. O, modern.az-a açıqlamasında Ermənistan tərəfindən müsbət addım gözləmədiyini bildirib: "Bizim torpaqlarımız işğal altındadır. Bütün vətəndaşlarımızın, xalqımızın, ölkəmizi sevənlərin arzusu bizim doğma torpaqlarımıza qayıtmağımızdır. Biz bunun üçün müəyyən addımlar atırıq və atmalıyıq. Cənab prezident İlham Əliyevin də əsas istəyi Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həll edilməsidir. Lakin ermənilər hər zaman danışıqlardan uzaqlaşır və ya müəyyən bəhanələr irəli sürürlər. O cümlədən ermənipərəstlər də onlara dəstək olur və mütəmadi

olaraq bu istiqamətdə çətinliklər yaradırlar. Bu səbəbdən Ermənistan tərəfindən müsbət addım gözləmirəm". **B.Səfərov qeyd edib ki, Ermənistan demokratik dövlət deyil və müstəqil qərar verə bilmir:** "Bütün bunlara baxmayaraq, cənab prezidentimizin həyata keçirdiyi siyasət bizdə torpaqlarımızın qaytarılması ilə bağlı ümid yaradır. Prezidentlərin görüşündə Ermənistan tərəfi əsaslı rol oynamır. Çünki onun havadarları, sahibləri var. Ermənistan onu müdafiə edən ölkələrin sözü ilə oturub-durur. Onlar müstəqil fikirlə, demokratik dövlət deyil. Bu səbəbdən aprel döyüşləri təkrarlanmalıdır ki, onlar vəziyyəti başa düşsünlər".

Politoloq Elçin Mirzəbəyli "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, əslində Rusiya Ermənistanı silahlandırmaq üçün 200 milyon dollar kredit ayırıb: "100 milyon birinci tranşdır. Daha sonra daha 100 milyonluq tranş olacaq. Kreditin şərtlərini və Ermənistanın ödəmə qabiliyyətini nəzərə alsaq, o zaman bu kreditin Ermənistanı əvəzsiz olaraq silah-sursat və hərbi texnika verilməsi üçün bir vasitə olduğunu deyə bilərik. Təkcə bu ilin 9 ayı ərzində Ermənistanın xarici borcu 1,6 milyard artıb və 7 milyarda yaxınlaşıb. Növbəti il üçün proqnozlaşdırma və beynəlxalq reyting agentliklərinin hesablamalarında 2018-ci ildə Ermənistanın ümumdaxili məhsulunun 1,3 faiz azalacağı

qeyd olunur. Bu baxımdan, söhbət Rusiyanın Ermənistanı kredit ayırmasından yox, işğalçı ölkəyə əvəzsiz olaraq silah-sursat, hərbi texnika verilməsindən gedə bilər".

Ekspertə görə, 100 milyonluq tranşın prezidentlərin görüşü öncəsi ayrılması və ictimailəşdirilməsi şübhəlidir ki, işğalçı ölkənin danışıqlar öncəsi müqavilələrinin gücləndirilməsinə xidmət edən addım kimi dəyərləndirilməlidir. O ki qaldı bu kontekstdə həmsədrlərin tərkibinə yenidən baxılması məsələsinə, E.Mirzəbəyli hesab edir ki, əgər belə bir imkan olsaydı, Rusiya, ümumiyyətlə, vasitəçi olmalıydı: "Çünki Rusiya işğal prosesində bu və ya digər formada iştirak edən bir ölkədir, Ermənistanın hərbi-siyasi mütəfiqidir. Yəni Rusiyanın bu günə qədər işğala və işğalçıya verdiyi dəstəyin yanında 100 milyon məsələsi bir xərcliyi kimi bir şeydir. Ermənistanın təhdidləri isə görüş öncəsi vəziyyətin daha da gərginləşdirilməsinə xidmət edən ənənəvi davranışlardır. İşğalçı 100 milyonluq kredit adı ilə ötürməni qəbul edib və təlimata uyğun hərəkət edir. Prezidentlərin görüşündən isə ciddi irəliləyiş gözləmirəm. Bunun üçün hər hansı bir əsas yoxdur. Çox güman ki, bu dəfə də həmsədrlərin "tərəflər danışıqlar prosesinə sadıq olduqlarını bəyan ediblər" kimi gəlişgözlü sözləri ilə keçinməli olacağıq".

yadan daha böyük məbləğdə silah-sursat, hərbi texnika almasını istəyir. İqtisadiyyatı ciddi şəkildə zəifləyən Rusiyanın valyutaya çox ehtiyacı var. Suriyada, Ukraynada hərbi mövcudluğu qoruyub saxlamaq üçün böyük vəsaitlər lazımdır. Anbarlar silah-sursat, hərbi texnika ilə doludur. Silah-sursat və hərbi texnikanın Ermənistanı "kreditlə" verilməsi isə Rusiyanın manevr imkanlarının və bəhanələrinin genişləndirilməsinə xidmət edir. Yeni Rusiya mesaj verir ki, Ermənistanı silah-sursat və hərbi texnikanı bu ölkənin ödəmə qabiliyyətini nəzərə alıb kreditlə verirəm, son nəticədə satıram, əgər istəyirsinizsə, buyurun, siz də alın! Bu vasitə ilə Rusiya həm Ermənistanın silahlanmasını təmin etmək, həm büdcəsinə əlavə gəlirlər gətirmək, həm də balanslı Azərbaycanın resurslarını hesabına təmin etmək istəyir".

QAT sədri Akif Nağı isə Rusiyanın birmənalı şəkildə ermənipərəst mövqedə olduğunu bildirdi: "Bu, heç kəsə şübhə doğurmamalıdır. İndi də bu yöndə növbəti addımını atır. Kredit bəhanəsi Rusiyanın öz mütəffiqini silahlandırmasının bir formasıdır. Ola bilər ki, açıq şəkildə silah verə bilmir, bu formada istifadə edir. Ancaq bu hadisəyə görə heç kəsi, o cümlədən Rusiyanı qınamağa dəyməz. Sadəcə, özümü üçün nəticələr çıxarmalı, eyni münasibətləri bizə yaxın ölkələrə qurmalıyıq. Məsələn, Türkiyə ilə münasibətləri daha isti etməliyik". **A.Nağının sözlərinə görə, bu hadisə bir daha əsas verir ki, Azərbaycan Rusiyanın həmsədrlikdən uzaqlaşdırılmasını tələb etsin:** "Rusiya bu məsələyə görə cavab verməlidir. Ən azından diplomatik təzyiç vasitələrindən istifadə olunmalıdır. Rusiya özünü bu qədər də sərbəst hiss etməməlidir".

İndiki durumda isə Cenevrə görüşü ilə bağlı müəyyən gözləntilər var. İstənilən nəticə Qarabağdakı duruma təsir edə bilər. İşğalçılıq siyasəti dəyişməsə, Rusiyanın münaqişə ölkələrinə satdığı və ya hədiyyə etdiyi silahları sınaqdan keçirmək zərurəti yaranacaq...

Qırğızıstanda oktyabrın 15-də keçirilmiş prezident seçkisinin ilkin nəticələri açıqlanıb. Hakim Sosial Demokrat Partiyasının namizədi, sabiq baş nazir Sooronbay Jeenbekov 54,8 faiz səsle öne çıxıb. Onun ən yaxın rəqibi-əvvəllər baş nazir olmuş müxalifətçi Omurbek Babanov 33,7 faizlə ikinci yeri tutub. Baş nazirin sabiq müavini Adaxan Madumarov 6,5 faiz, keçmiş baş nazir Temir Sariyev 2,6 faiz səs yığıb. Qalan 7 namizəd 1 faiz səsə belə çatıb.

1958-ci il təvəllüdü Sooronbay Jeenbekov baş nazir postunu 2016-2017-ci illərdə tutub. O, indiki prezident Almazbek Atambayevın yaxın silahdaşı sayılır.

Qırğızıstanda prezident 6 il müddətinə seçilir. Qanuna görə, heç kim bir dəfədən artıq prezident seçilə bilməz. İndiki prezident Almazbek Atambayev 2011-ci ildən bu postdadır. Bir neçə dəfə ona konstitusiyaya dəyişikliyinə gedib prezidentlik müddətini artırmaq təklifi verilsə də razılaşmayıb.

Mərkəzi Seçki Komissiyası və Konstitusiyaya Məhkəməsi seçkilərin nəticələrini rəsmən təsdiqləyəndən sonra yeni prezident vəzifəsinin icrasına başlayacaq. Həmin vaxta qədər ölkəyə rəhbərliyi Almazbek Atambayev həyata keçirəcək.

Qırğızıstanda ali icraedici

orqan hökumətdir. Hökumət 120 yerlik parlamentdə deputatların yarısından çoxunu təşkil edən fraksiya və ya koalisiya qurur.

Beləliklə, Orta Asiyanın illərlə demokratik ənənələrindən uzaq olmuş ölkəsi Qırğızıstanda prezident seçkilərində hakim partiyadan olsa da yeni şəxs prezident seçildi. Almazbek Atambayevın digər orta Asiya respublikalarının rəhbərlərindən fərqli davranış nümayiş etdirməsi bu ölkədə demokratiyanın mövcudluğudurmu? Rusiya nədən bu ölkədə də hakimiyyət məsələsinə ciddi müdaxilə edə bilmir?

Politoloq Şahin Cəfəri "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Qırğızıstan Orta Asiyada demokratiya adası sayıla bilər: "Şübhəsiz ki, Qırğızıstanda Avropa səviyyəli demokratiya-

Orta Asiyanın demokratiya adası

Şahin Cəfəri: "Qırğızıstanda Əsgər Akayev və Kurmanbek Bakiyevin xalq tərəfindən devrilməsi bu ölkədə bütün siyasi liderlərə çox ciddi mesaj olub"

nin olmasından söhbət getmir, belə bir şey yoxdur. Sadəcə, müqayisədə bu ölkənin öz qonşularından ciddi şəkildə fərqləndiyini söyləyə bilərik. Qırğızıstan 25 illik müstəqillik tarixində 4 prezident tərəfindən idarə olunub: Əsgər Akayev, Kurmanbek Bakiyev, Roza Otunbayeva və Almazbek Atambayev. Son seçkilərdə qalib gələn Sooronbay Jeenbekov ölkənin 5-ci prezidentidir. Bu, əlbəttə ki, Qırğızıstanı təhlil edərkən diqqət yetirilməli olan ən mühüm faktordur. Qonşulara, region ölkələrinə nəzər saldıqda isə görürük ki, onları ya sovet dövründən qalan liderlər idarə edir, ya da birinci şəxsin vəfat etməsi səbəbi ilə məcburi dəyişiklik baş verir. Qırğızıstanda nisbətən demokratik və dinamik siyasi həyatın olmasında yaxın keçmişdə baş verən 2 inqilabın böyük təsiri var. 2005-ci ildə avtoritar lider Əsgər Akayevin, 2010-cu ildə isə avtoritar rejim qurma-

ğa çalışan Kurmanbek Bakiyevin xalq tərəfindən devrilməsi bu ölkədə bütün siyasi liderlərə və siyasətə məşğul olmaq istəyənlərə çox ciddi mesaj olub. Bu inqilablar Qırğızıstanda hakimiyyətin uzurpasıyasının asan olmadığını və buna cəhd göstərən liderin hansı aqibətlə üzləşə biləcəyini əyani şəkildə göstərib. Eyni zamanda, Konstitusiyada prezidentin yalnız bir müddətə, 6 illiyinə seçilməsi şərtinin əksini tapmasını da avtoritarizmin yaranmasını əngəlləyən mühüm hüquqi baryer kimi qiymətləndirmək olar. Ötən ilin dekabrında ölkədə Konstitusiyaya dəyişikliyinə dair referendum keçirildi və baş nazirin səlahiyyətləri artırıldı. Belə gümanlar var idi ki, Atambayev ikinci müddətə prezident seçilə bilməyəcəyi üçün baş nazir qismində iqtidarda qalmağa məqsədlə bunu edib. Lakin bu fərziyyələr təsdiqini tapmadı və Atambayev təəddüd et-

mədən hakimiyyəti təhvil vermək qərarına gəldi. Prezidentliyə 13 namizədin qeydə alınması (sonradan onlardan 3-ü namizədliyini geri götürdü), 3 keçmiş baş nazirin - Jeenbekov, Babanov və Sariyev-in iddialı şəkildə yarışa qoşulması seçkilərin rəqabət şəraitində keçdiyini söyləməyə əsas verir. Avropa Şurası Parlament Assambleyasının müştahidə missiyası da seçkilərin şəffaf keçdiyini bəyan edib".

Rusiyanın Qırğızıstanın daxili siyasi həyatına müdaxilə etməsinə və neytral qalmasına gəldikdə isə ekspertin sözlərinə görə, bunun çox sadə səbəbi var: "Rusiya öz maraqlarına hər hansı təhlükə görmür. Prezidentliyə şanslı namizədlər arasında anti-Rusiya mövqeli şəxs yox idi və onlardan hər hansı birinin qələbəsi ölkənin xarici siyasətində kardinal dəyişikliyə səbəb olmayacaqdı. Qırğızıstan-Rusiya əlaqələri

kifayət qədər inkişaf edib. Qırğızıstan Avrasiya İqtisadi İttifaqında və Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatında təmsil olunur, ərazisində Rusiyanın hərbi bazası var. Bu yaxınlarda Rusiya Qırğızıstanın 240 milyon dollarlıq borcunu sildi və bu, Qırğızıstan üçün böyük məbləğdir. Seçkidən əvvəl Rusiya amili deyil, Qazaxıstan amili aktuallaşmışdı. Atambayev tərəfindən Qazaxıstan prezidenti Nazarbayevın ünvanına çox sərt ittihamların səslənməsi məhz bu məsələ ilə bağlı idi. Bişkek Astananı namizədlərdən birini-Babanovu dəstəkləməkdə və ölkənin daxili işlərinə qarışmaqda suçlayır. Jeenbekov böyük ehtimalla Atambayevın kursunu davam etdirəcək və yaqın ki, 2 qardaş ölkə arasında soyuqluq hələ bir müddət davam edəcək. Rusiya ilə münasibətlər isə əvvəlki kimi qalacaq".

□ Etibar SEYİDAĞA

Trampın İran qərarı onun müttəfiqləri arasında fikir ayrılığı yaradıb

Avropa da Trampın İran qərarından məmnun deyil, regionda gizli Amerika-İran savaşı qaçılmaz olacaq

Ötən həftə ABŞ prezidenti Donald Tramp İranla nüvə anlaşmasını prosedura uyğun olaraq təsdiqləmədi. Bununla da ABŞ qanunlarına əsasən anlaşmanın taleyini ilə bağlı qərar vermək Konqresin üzərinə düşdü. Amerika qanunlarına əsasən, prezidentin təsdiqləmədiyi sazişin taleyini ilə bağlı qarşıdakı 60 gün ərzində qərar verilməlidir.

Trampın ötən həftə İran inqilab Keşikçiləri Korpusunu (SEPAH) sanksiyalar siyahısına salması və İranla nüvə anlaşmasını təsdiqləməməsi 2015-ci ildə İran və "altılıq" arasında imzalanmış sazişi təhlükə altına alır. Çünki əgər qarşıdakı 60 gün ərzində Konqres sazişin uzadılmasına dəstək verməsə, o zaman ABŞ sazişdən çıxmış sayılacaq. Bu isə o deməkdir ki, ABŞ yenidən İrana qarşı nüvə sanksiyalarını aktivləşdirəcək və imzalanmış sazişin əhəmiyyəti qalmayacaq. Baxma-

yaraq ki, digər 5 ölkə sazişin davam etməsinə dəstəkləyir.

Almaniya, Fransa, Böyük Britaniya hökumətləri Vaşinqtonun qərarından narahatlıq duyduqlarını bəyan ediblər. Rusiya hökuməti isə Trampın təhdid etməsinə tənqid edib. ABŞ ali təmsilçisi Federika Moqerini nüvə anlaşmasının 6 ölkə və İran arasında imzalandığını, bu səbəbdən də bir ölkənin tərki etməsi ilə sazişin dayanmayacağına bildirib. Nisbətən sakit qalan Çin də Vaşinqtonu nüvə anlaşmasından çıxmamağa çağırıb.

Qeyd edək ki, ABŞ bu anlaşmadan çıxarsa, İrana qarşı embarqolar yenidən qüvvəyə minə bilər və bununla da nüvə anlaşması faktiki olaraq dəyərinə itirmiş ola bilər. Vaşinqtonun İrana qarşı yeni sanksiyaları iki ölkə arasında və bölgədə gərginliyi yüksək səviyyəyə qaldıra bilər. Maraqlıdır ki, Trampın İrana bağlı son qərarını yalnız İsrail və Səudiyyə Ərəbistanı, eləcə də onun region müttəfiqləri dəstəkləyib.

Rusiyanın Sankt Peterburq şəhərində səfərdə olan İran parlamentinin spikeri Əli Laricani Nüvə Sınaqlarının Qadağan Edilməsi Müqaviləsi Təşkilatının icraçı katibi Lasina Zerbo ilə görüşüb. Laricani deyib ki, İranın ali dini lideri nü-

və silahı da daxil olmaqla, kütləvi qırğın silahlarının haram olması haqda fətvə verib. Laricani deyib ki, MAQATE 8 dəfə hesabatında İranın nüvə anlaşmasına sadiq qaldığını təsdiqləyib: "Ancaq bütün bunlara baxmayaraq Amerika prezidenti İranın anlaşmaya sadiq olmadığını iddia edirsə, o zaman MAQATE-nin vəzifəsi nədir?"

Qeyd edək ki, Trampın qərarı İranla ABŞ arasında və eyni zamanda Yaxın Şərqi regionunda münasibətlər sisteminin yenidən gərginləşməsinə gətirib çıxaracaq. Görünən odur ki, AB üzvü ölkələr (Almaniya, Fransa və Britaniya - K.R.), eləcə də Rusiya və Çin anlaşmanı xilas etməyə çalışacaq-

lar. Çünki indi həm də Avropa ölkələri İranla münasibətlərin pozulmasında maraqlı deyil. Bir tərəfdən İran anlaşmaya sadiqdir, beynəlxalq müşahidələr nüvə silahı yaradılmaması təhdidinin olmadığını təsdiqləyir. İkincisi isə (ən önəmli - K.R.) Avropa ölkələri bölgədə İranla gərginlik olmasında deyil, sabitlik və tərəfdaşlıq olmasında maraqlıdır. Çünki İran 80 milyonluq bir bazar, eləcə də neft-qaz gəlirlərinə malik güclü inkişaf perspektivləri olan ölkədir. Bundan başqa, İranın coğrafi mövqeyi və ticarət imkanları, sabitlik bu ölkədən digər region ölkələrinə böyük ixracat imkanları yaradır. Bu səbəbdən də Almaniya, Fransanın nüfuzlu istehsalçı şirkətləri

İranda iş görməkdə maraqlıdır və bunu gizlətmirlər. Trampın qərarı isə bu imkanların üzərindən xətt çəkir. Bu mənada Vaşinqtona ciddi İran müqavimətinin olması anlaşılındı. Bu məsələdə ABŞ hökumətinin digər qanadları da Trampa eyni fikirdə deyil. Bu mənada hələlik Konqresin hansı qərarının olacağını demək çətinidir. Ancaq Trampın SEPAH-a sanksiya tətbiq etməsi bölgədə gərginliyi müəyyən mənada artıracaq və bölgədə gizli "müharibəni" gücləndirəcək. Çünki SEPAH İslam Respublikasının əsas gücü, vuran əlidir. Tehranın buna görə Vaşinqtondan qisas almaq istəməsi təbiidir.

□ KƏNAN

İraq mərkəzi hökumətinə tabe olan silahlı birləşmələr - federal polis, antiterror birlikləri və "Həşdi Şabi" qüvvələri - bazar günü sabaha doğru Kerkük istiqamətində əməliyyatlara başlayıb. İlk etapda İraq qüvvələri Kerkük ətrafında iki neft yatağında, eləcə də bir hərbi hissədə nəzarəti ələ keçirib. Ələ keçirilən neft yataqları Baba Qurqur və Bay Həsən olub. Bundan başqa gecə sabaha doğru qaz istehsal mərkəzi və elektrik stansiyası da ordu qüvvələrinin nəzarətinə keçib.

Kerkük

kürdlərdən alınır

Referendum Bərzaniyə bəla başa gələ bilər

Ən ciddi toqquşmalar Tuzhurmatıda - türkmen qəsəbəsində yaşanıb. Burada qəfil hücum edən peşmərgə gücləri İraq ordusu qüvvələrinin bir neçə hərbcisini qətlə yetirib. Ancaq daha sonra Ərbildə yerləşən "Rudaw" telekanalı peşmərgələrin Kerkükün cənubundan geri çəkildiyi haqda xəbər yayıb. Bundan dərhal sonra kürd muxtariyyəti geri çəkilən peşmərgələri əvəz etmək üçün Ərbildən Kerkükə əlavə qüvvələr göndərəcəyi barədə açıqlama versə də, bu məlumat doğrulanmadı. Bundan başqa, sözcü ABŞ koalisiya üzvləri ilə birlikdə Ərbildə toplantı təşkil olunacağını deyib.

Şimali İraq Kürd Administrasiyasının Təhlükəsizlik Şurasının twitter səhifəsindən yayılan açıqlamada isə İraq qüvvələrinin peşmərgə qüvvələrinə hücum etdiyi haqda xəbər paylaşılıb. Kerkükün cənubundan başlayan hücumda "Abrams" tankları və "Humvee" zirehli maşınlarından istifadə olunub.

Qeyd edək ki, İraq hökumət qüvvələri Kerkük əməliyyatını baş nazir Heydər Abadinin əmrinə əsasən, Kerkük və digər bölgələrdə mərkəzi hökumətə tabe qüvvələr tərəfindən nəzarətin bərpası üçün məqsədi daşıyır. Kerkük, Tuzhurmatı və digər ətraf bölgələr 2014-cü ildə İŞİD hücumları zamanı İraq hökumətinin nəzarətindən çıxıb. Həmin

vaxt bölgəyə yerləşdirilən peşmərgə qüvvələri tədricən bu şəhərlərdə nəzarəti ələ keçirib. Yeri gəlmişkən, kürd muxtariyyətinin konstitusiyada nəzərdə tutulan əraziləri 40 min kv.km-dir. Ancaq son rəqəmlərə görə, Bərzaniyə tabe olan qüvvələr ümumilikdə 61 min kv.km əraziyə nəzarət edir. Bunların da arasında Kerkük və Tuzhurmatı kimi strateji əhəmiyyətli bölgələr də var. Bu səbəbdən də dünya ölkələri İraq hökumətinin əməliyyatını açıq şəkildə qınamayıb. Ancaq həm ABŞ, həm də Rusiya hərbi əməliyyatların narahatlıq doğurduğunu, problemin danışıqlarla həll olunmasına çağırış edilib.

Həmçinin İraq çar baş naziri Ərbil referendunun nəticələrini ləğv etməyə səsəyib. Yalnız bundan sonra danışıqlar aparıla biləcəyini açıqlayıb. Bundan başqa, oktyabrın 16-da baş nazir Abadi Bərzaniyə tabe olan və mərkəzi hökumətə

tabe olmayan Kerkük valisi Nəcməddin Kərimi vəzifəsindən azad edib. Onun yerinə daha əvvəl valinin müavini postunu tutmuş Rakan Səid Əli Cubarı Kerkükə yeni vali təyin olunub.

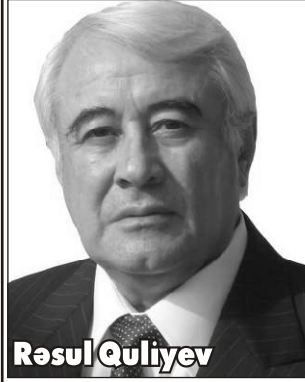
Televiziya çıxış edən baş nazir Abadi bildirdi ki, ordu qüvvələrinin Kerkük ətrafındakı hərəkətinin əsas səbəbi bölgədə federal hakimiyyətin təmin etməkdir. Bununla bağlı Kerkük xalqına müraciət edən baş nazir onları hökumət qüvvələri ilə əməkdaşlıq etməyə çağırır. Ancaq baş nazirin azad etdiyi vali Nəcməddin Kərimin Kerkükdə səfərbərlik elan edərək əhalini silahlandıracağı haqda xəbərlər yayılıb. BBC-nin Kerkükdə olan müxbiri şəhərdən mülki əhalinin kütləvi şəkildə qaçmasını əks etdirən foto yayıb. İraq ordusu isə bəyan edib ki, Kerkük şəhərinə hücum əmri verilməyib, ordu yalnız ətraf bölgələrdə möhkəmlənir. Kerkük

beynəlxalq hava limanı K-1 hərbi bazasının İraq ordusunun nəzarətinə keçdiyi, bu zaman ciddi qarşıdurmanın baş verdiyi, bölgədən qatı duman yüksəlidiyi xəbərləri yayılıb. Axşama doğru hökumət qüvvələri Kerkükün valiliyi də daxil olmaqla, böyük hissəsini nəzarətə götürdüyünü açıqlayıb.

Ancaq müşahidəçilər yaxın saatlarda prezident Fuad Məsumun vasitəçilik cəhdlərinin alınmayacağı təqdirdə Kerkükdə hərbi əməliyyatların başlanmasının qaçılmaz olduğunu qeyd edir. Amerikalılardan ibarət heyətin Ərbildə apardığı danışıqların hansı nəticə verəcəyi, hərbi toqquşmadan vaz keçməsi mübham sual olaraq qalır.

"Hüseyn Abdullayevlə Rəsul Quliyev müxalifətin namizədi ola bilməyəcəklər"

Partiya sədrilərindən xaricdəki iki iddialıya yönəlik mesajlar

Rəsul Quliyev

Hüseyn Abdullayev

Zamanında hakimiyyətin ciddi simalarından olmuş şəxslər - Rəsul Quliyev və Hüseyn Adullayev bir-birinin ardınca prezidentliyə iddialarını ortaya qoydular. Rəsul Quliyev yaşadığı ABŞ-dan açıqlama verərək prezidentliyə namizədliyini irəli sürəcəyini bəyan etdi, Hüseyn Abdullayev isə yaşadığı Almaniyadan eyni bəyanatı açıqladı.

Bəs müxalifət düşərgəsinin adıçəkilən iki simanın bu addımına münasibəti necədir? Dəstək verilməyəcəkmi?

Ümid Partiyasının sədri İqbal Ağazadə "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, mövqə dəyişikliyinə görə kimsəni ittiham etmək düzgün olmazdı: "Rəsul Quliyev də dünən iqtidarda ola bilər, bu gün müxalifətdə ola bilər, eyni zamanda Hüseyn Abdullayev dünən hakimiyyətin müdafiəçisi idi, bu gün müxalif mövqedə ola bilər. İnsanların bir zamanlar hakimiyyətdə olması, hakimiyyəti müdafiə etməsi, sonra müxalif mövqeyə keçməsi normal bir haldır və insanların hüququ kimi qəbul edilir. O ki qaldı Rəsul Quliyevlə Hüseyn Abdullayevin prezidentliyə namizəd olma iddialarına, Azərbaycan Konstitusiyası hər bir 18 yaşlı tammam olmuş Azərbaycan vətəndaşına seçili orqanlara seçkilərdə iştirak etmək, passiv seçki hüququndan istifadə etmək imkanı verir. Hüseyn Abdullayev də, Rəsul Quliyev də Azərbaycan vətəndaşlarıdır. Onların hər ikisi parlament seçkilərində iştirak ediblər. Bu gün də prezident seçkilərinə qatılmaq istəyirlərsə, bu onların bir vətəndaş kimi hüququdur. Biz vətəndaşların bu hüququna müdaxilənin tərəfdarı deyilik.

Adıçəkilən şəxslərdən hər hansı birinin namizədliyi ətrafında müxalifətin təmərküzləşməsinin mümkün olub-olmadığına gəldikdə, Azərbaycan müxalifətinin hazırda bu barədə ciddi bir qərarı, danışıqları yoxdur, bu barədə ciddi bir proses getmir. Amma demokratik seçki keçirilməsi istiqamətində funksional əməkdaşlıq anlayışı ki, var, bunu əksəriyyət qəbul edir.

Funksional əməkdaşlıq blokların yaranmasına, vahid namizədin və bir neçə namizədin ətrafında təmərküzləşməni dik-tə edəcəksə, buna o dövrdə qiymət verilməyəcək".

VİP sədri Əli Əliyev isə bildirdi ki, adıçəkilən iddialıların bölgə mənsubiyyəti həlledici olmasa da, vacib və diqqətçəkən amillərdir: "Azərbaycan son 24 ildə əsasən Naxçıvan və Qərbi Azərbaycan insanların çoxluq təşkil etdiyi komanda tərəfindən idarə olunur. Düzdür, mərhum prezident Heydər Əliyevdən sonrakı dövrdə qərbi azərbaycanlılar mövqələrini əsasən itirdilər, amma buna baxmayaraq, təsirli qalmaqdadır. Əlbəttə ki, kadr potensialı baxımından da imkanları geniş olub. Bütün bunlar qeyri-bərabər şəraitdə baş tutur.

Mənə görə insanların bölgə mənsubiyyəti əsas deyil. Biz millətçi partiyayığ və insanları qabiliyyətinə, intellektinə, zəhmətkeşliyinə görə differensasiya edirik. Lakin təəssüf ki, cəmiyyətimiz siyasi baxımdan maarifsizdir. Aparılan siyasət cəmiyyəti siyasi savadsızlaşdırmaqla yanaşı, illər uzunluğunda yerliçilik ruhunda kökləyib. Bu baxımdan, alternativin digər bölgə nümayəndəsindən irəli sürülməsi daha düzgün yol olar. Alternativ mütləq bütöv Azərbaycanı təmsil etməli, ümummilli tezislərə söykənməli və cəmiyyəti toparlamağı bacarmalıdır. Bu mütləq şərt olmalıdır.

Digər tərəfdən, fikrimcə, namizədlərin üzərində bir zamanlar YAP-a xidmət "kölgə"si olmalıdır. Mövcud siyasətin ideoloqları, icraçıları, hətta eks olsalar belə, əsas müxalifət fiquru olmalıdır. Namizədlərin tərkibinə gəldikdə isə deyə bilərəm ki, ilkin mərhələdə namizəd sayı nə qədər çox olsa, bir o qədər yaxşıdır. Bu korpusun içində hakimiyyətdən çıxmış, bölgə mənsubiyyətindən asılı olmayaraq kadrların olması, çox yaxşı haldır. Bu mərhələdə nə qədər çox adam hakimiyyətə iddialı olsa, iqtidarı ictimai rəyde zəiflətmək bir o qədər asanlaşacaq. Gələcəkdə bu potensial namizədlərlə fəaliyyətimizin koordinasiya da faydalı ola biləcəyini düşünürəm".

Azadlıq Partiyasının sədri Əhməd Oruc isə bildirdi ki, ən azı normal mübarizə üçün şans olsa müxalifətin vahid namizədlə seçkiyə qatılması doğru olar: "Zənnimcə, müxalifətin vahid namizədi bu hakimiyyətlə əməl və təfəkkür ortaqlığı olmayan, ölkədə hüquqi, demokratik, təminatlı cəmiyyətin qurulmasına intellekt və əqidəsi imkan verən birisi olmalıdır. Müxalifətin namizədinin qalib gəlməsi üçün cəmiyyətin əksəriyyətinin inana biləcəyi, müdafiə edəcəyi bir namizədə ehtiyac var. Rəsul Quliyevlə Hüseyn Abdullayevin göstəriciləri bu tələblərə uyğun gəlmir".

□ E.SEYİDAĞA

Leyla Yunusdan növbəti ağılasığmaz addım

Qalmaqallı hüquq müdafiəçisi Qərb dövlətlərini Azərbaycana qarşı "Suriya təcrübəsi" tətbiq etməyə çağırır

"Çexiyada, Praqada hər il keçirilən "Forum 2000"də Leyla Yunus Qərb dövlətlərinə müraciət edərək Azərbaycana qarşı "Suriya praktikasını" tətbiq etməyə çağırır". Bu iddianın müəllifi Praqada yaşayan mühacir Zamiq Məmmədli-dir. O, sosial şəbəkədə yazdığı statusda bu iddianın detallarını açıqlayıb. Z.Məmmədli yazıb ki, L.Yunusun bu iddiası Əri Arif Yunusun sosial şəbəkədəki statusunda da öz əksini tapıb: "Bir insan nə qədər arsız, əclaf və həyasız olmalıdır ki, çıxışını belə qursun. Suriyada nələr baş verir? Müxtəlif növ dini və etnik qruplaşmalar silahlandıraraq bir-biriləri ilə və mərkəzi hökumətlə 6 ildir vuruşdurulur. Leyla tipli "hüquq müdafiəçiləri" isə İsveçrədə, Londondakı villalarında oturub Suriyadakı hadisələrə şərhlər verirlər. Nəticə: dağılan Suriya şəhərləri, yüzminlərlə mülki şəxs qətlə yetirilib, 7 milyondan çox qaçqın və s. Belə çıxır ki, xarici dövlətlər Azərbaycanda da müxtəlif qrupları silahlandırmaqla, maliyə-yələşdirməli, sünni-şii, milli-etnik iğtişaşlar yaratmalıdır? Bu nə məntiqdər?"

Leyla Yunus

Z.Məmmədli eyni zamanda yazıb ki, 8-10 oktyabr "Forum 2000"də iştirak etməli olsa da, həmin tarixdə Bakıda olub: "Əks halda, Leyla Yunus kimi birinin ora çağırılmasına qarşı olardım, onu ifşa edərdim, yaxud Leyla Yunusun milyon avro

Amsterdam, 200 min avroluq Praqa, 70 min dollarlıq Antalya mülklərini, Rusiyanın Sberbankının Praqa şöbəsindəki 80 min dollar nəğd pulunun qaynağını forum iştirakçıları qarşısında özündən soruşardım. Mən Çexiyaya vətəndaşı ola-ola, burdan

Azərbaycanın bir dövlət olaraq dərdini çəkərəm, amma Azərbaycanın Çexiyadakı səfirliyi o qədər zəif, Çexiyadakı diasporu o qədər cilizdir ki, "Forum 2000"ə bir 2-3 nəfər qeydiyyatla saldırıb bu sualları qoyan, belə

çixışlara etiraz edən adamlar tapı bilmədilər... Əksəriyyəti öz kefində-damağında idilər".

Z.Məmmədli statusunda etnik məsələlərin qaldırılmasına qarşı olduğunu da deyib. Onun sözlərinə görə, A.Yunusun anasının erməni olması bəzi faktları dəyişdirir: "Arif Yunusun anası ermənidirsə, bu o demək deyil ki, mütləq bu ailə 25-30 il bunları xan kefində yaşadan Azərbaycanın bir dövlət olaraq məhv edilməsinə çalışmalıdır. Görünür ki, milli-etnik zəmində nifrət, nifaqı mehiz belə insanlar aşılırlar".

"Yeni Müsavat" isə xatırladı ki, 11 oktyabr tarixində Arif Yunus sosial şəbəkədə bu tədbirlə bağlı paylaşdığı statusu "Demokratiya uğrunda oktyabr mübarizəsi" adlandırılıb. Forumla bağlı geniş məlumat verən A.Yunus daha sonra həyat yoldaşının oradakı çıxışına da toxunub. Onun açıqlamasından da aydın olur ki, Leyla Yunus gerçəkədən beynəlxalq gücləri Azərbaycanla Suriya kimi davranmağa səsəyib.

□ Sevinc TELMANQIZI

"Kişilər rəqslərini qadın, qadınlar da kişi hərəketləri ilə "zənginləşdirirlər". İndi toylara rəqs qrupları da çağırılır. Onların arasında qadınlar da olur. Onlar da kişi kimi şıdrığı rəqs edirlər".

"Azərbaycan" qəzetində dərc edilən bu məqalə yenidən rəqslərlə bağlı problemi müzakirəyə çıxarıb. Məqalədə qadın və kişilərin bir-birini təqlid edərək rəqs etməsi tənqid olunub: "Özü də bu texniki-dinamik hərəketlər heç bir mənə daşmır, yalnız fiziki əzələ oynatmalarından ibarət olur. İncə hiss, qadın zərifliyi ifadə etməyən belə mənasız və sərt hərəket yığını kənardan çox kobud görünməklə yanaşı, fərqi nə varmasaq da, estetik zövqü korlayır.

Yeniyyət və gənclərin belə "rəqs" verdiyi ilə böyüməsi sonda milli rəqslərimizin yad unsurlarla kirlənməsinə, mahiyyətini itirməsinə, unudulmasına gətirib çıxara bilər. Bu hal artıq "ənənə"yə döndüyündən milli rəqslərimizin qorunması, yaşadılması, təbliği haqqında da düşünməliyəkdir.

O cümlədən nəzərə almaq lazımdır ki, qadınların kişi hərəketləri ilə rəqs ifadə etməsi onların "bacarığını" göstərsə də, Azərbaycan qadınına xas cəhətləri, incəlikləri gözdən salır. Kişilərin isə əzilib-büzülüb "zərif" əcaib hərəketlərlə özlərini ifadə etmələri onların cəngavər ruhundan xəbər vermir".

Qeyd edək ki, rəqslərimizlə bağlı bu problem uzun illərdir ki, yaşanır. Peşəkar rəqqaslar bu məsələyə öz tənqidi fikri və tövsiyələrini bildirsələr də, artıq tendensiya efirlərə də ayaq açmağa başlayıb. Halbuki milli rəqslərimizin hər birində xalqımızın tarixi, milli dəyərləri, adət-ənənəsi, psixologiyası yaşayır. Tanınmış rəqqaslar da dəfələrlə qeyd ediblər ki, rəqslərimiz heç də primitiv hərəketlərdən, müsiqinin tempinə uyğun ritmik bədən hərəketlərindən ibarət deyil. Hər bir rəqsin özünəməxsus xüsusiyyəti var.

Məsələn, "Uzundərə", "Heyvagülü" nə müdriklik, bəy edası, "Vağzalı" da sevinc göz yaşları, "Tərəkəmə" də bir tərəkəmə ab-havası, "Qoçəli" də igidlik, "Yallı" da birlik, "Turacı" da, "Cey-

rani" də zəriflik tərənnüm olunur.

Beləliklə, rəqslərimizdə hər hərəket ölçülüb-biçilib. Rəqslərdə qadınların hərəketləri incəliyi, zərifliyi, kişilərdə isə cəsurluğu, cəldliyi bildirir. Lakin uzun illərdir ki, toy və məclislərdə, el şənliklərində bu amil tamamilə sıradan çıxmağa başlayıb. Qız-qadınlar yarışa çıxır, rəqslərində kişilərə məxsus kobud, cəld, əndazədən çıxan hərəketlər edirlər. Bununla bağlı internet resurslarında çoxlu sayda videolar da paylaşılır. Mətbuatda da bəzən bu cür videolar "qız öz rəqsi ilə hər kəsi heyran qoydu" deyərək başlıqla qoyaraq yayılır. Əslində isə milli qadın rəqslərimizdə heç zaman hoppanıb-düşmək olmayıb. Qadınlarımız uzun, zərif paltarlarına uyğun rəqslər ediblər. Yalnız "Yallı" rəqsində kişilərlə bərabər bəzi iti ayaq hərəketləri olub. Bu da qadın incəliyinə, zərifliyinə heç də zərər gətirməyib. Beləliklə, artıq milli rəqslərimizin quruluşu, dəyəri itirilməyə, unudulmağa başlayıb.

Xalq şairi Sabir Rüstəmxanlı mövzuya bu cür şərh bildirdi: "Bu barədə "Ömür kitabı" adlı kitabımda qeyd etmişdim ki, məclisdə rəqs üçün bir qadının əli havaya qalxanda hər kəs nəfəsini içinə çəkirdi. Çünki xanımlar gözəl, incə və zərifliklə rəqs edirdilər. Amma indi xanımlarımız kişiləri üstələyib. Səhnədə elə hoppanıb-düşürlər ki, səhnə silkələninir. Bizim dövrümüzdə el şənliklərində xanımların bu cür rəqs etməsini xatırlamıram. Xanımlar kişilərlə "Yallı" gedib, öz sevgilisi, nişanlısı ilə rəqs ediblər. Uzaqbaşı halay tutublar. Yeni hərəketlərinin hamısı zərif olub. Yəni vaxtdan bu cür tendensiya yaranmağa başladı, anlama bilmirəm. Bir qədər donlar da qısaldı, qızlar qısa donlarda rəqs etməyə başladı. Səhv etmərsə Tibb Universitetində bu cür rəqs qrupu var idi. O vaxtdan rəqslərin sürəti artmağa, öz əndazəsindən çıxmağa başladı".

ləliklə, Azərbaycan musiqisində ritmləşmə gedir. Bu barədə dəfələrlə qeyd etmişəm ki, son vaxtlar rəqslərimizdə həddən artıq gurultu var. Yeni ahəng itib, gurultu isə artıb. Məsələn, "Qaytağı" və digər oynanılan məğrur rəqslərimiz də var idi, indi görürəm ki, onları da "Məşədi İbad"ın rəqsinə döndəriblər. Bunlar narahatçılıq doğurur".

Kişilər qadın, qadınlar da kişi kimi oynayarsa...

Sabir Rüstəmxanlı: "Xanımlarımız səhnədə elə hoppanıb-düşürlər ki, səhnə silkələninir"

Roza Cəlilova: "Bizim dövrümüzdə gəlin toyda otururdu, yeməyə də utanırdı..."

Sabir Rüstəmxanlı qeyd etdi ki, bu barədə musiqiçilər, sənətşünaslar bir yere toplaşaraq məsələni müzakirə etməlidirlər: "Çünki düşünürəm ki, son vaxtlar rəqslərimizin, ümumiyyətlə, ritmi dəyişdirilməyə başlayıb. Bizim klassik və son dərəcə məşhur rəqslərimiz var idi ki, orada sakit, ağıyana, qadın zərifliyi, kişi vüqarı nümayiş olunurdu. Lakin artıq onların ritmləri dəyişdirilir. Be-

ləliklə, Azərbaycan musiqisində ritmləşmə gedir.

Bu barədə dəfələrlə qeyd etmişəm ki, son vaxtlar rəqslərimizdə həddən artıq gurultu var. Yeni ahəng itib, gurultu isə artıb. Məsələn, "Qaytağı" və digər oynanılan məğrur rəqslərimiz də var idi, indi görürəm ki, onları da "Məşədi İbad"ın rəqsinə döndəriblər. Bunlar narahatçılıq doğurur".

Xalq artisti, məşhur rəqqas Roza Cəlilova problemin əsasının ölkəmizdə baletmeysterin olmaması ilə bağlı olduğunu bildirdi: "Rəqs quruluşları artıq yoxdur. Əminə Dilbazi və digərləri artıq vəfat edib, mən isə qocalmışam. Azərbaycanlı olan bir peşəkar baletmeysterlərə ehtiyacımız var. Amma gedib Qroznıdan baletmeyster gətiriblər. O isə heç azərbaycanca danışa bilmir,

rəqslərimizi necə quracaq? Problemlər də elə buradan başlayır".

Xalq artisti toylara gedən rəqqasları da qınayıb:

"Toya indi çörək ağacı kimi baxırlar. Amma çörək qazanmaq üçün çox iş var. Gedib paltar yusunlar, ya da bir işin qulpundan yapışsınlar. Mən rəqqas qızların toylarda rəqs etməsinə mənfi münasibət bəsləyirəm. Çünki toy tamam başqa şeydir, orada sər-xoşu da, ağılsız da və saire var. Biz səhnədə oynamışıq. Səhnə böyük aləmdir. Rəqqas qızlar səhnə üçün fəaliyyət göstərməlidirlər. İnsan özünü qorunmalıdır.

Bir daha qeyd edirəm, toylarda qadınların kişi, kişilərin də qadın kimi rəqs etməsinin əsas kökü baletmeysterlərimin olmaması ilə bağlıdır. Ortaya çıxanlar da ordan-burdan kasetlər tapıb, başlayır rəqs öyrənməyə. Bizim çoxlu sayda gözəl rəqslərimiz var. Amma toyda "Hop-stop" oynayırlar. Gəlin "Ləzginka" oynayıb. Elə burdan götürür, baxın ki, vəziyyət nə qədər dəyişib. Xatırlayıram ki, bizim dövrümüzdə gəlin toyda otururdu, yeməyə də utanırdı... İndi öz tənqidlərimizi bildiririk, xeyri nədir?"

□ **Xalidə GƏRAY**

Sosial, yoxsa tibbi bəla: xoruldamaq xəstəlik xəbərçisidirmi?

Adil Qeybullayev: "Xoruldama varsa, deməli..."

Bəlkə də bir çox ailələrdə yuxuda xoruldayan ən azı bir nəfər var. Xoruldamaq deyəndə daha çox yaşlı nəslin nümayəndələri yada düşür. Daha çox onlar xoruldadığı üçün əksər insanlar düşünür ki, xoruldamaq sifətən yaşla bağlı bir şeydir.

Ancaq son zamanlarda nəinki yaşlılar, elə cavanlar da, hətta uşaqlar arasında belə xoruldayanlar var. Gülməli olsa belə, sifətən xoruldama səbəbinə görə ailə dağılması faktları var. Bu mənada xoruldama həm də sosial bir problem hesab oluna bilər. Ən azından o, ailənin digər üzvlərinin həyatına və istirahətinə təsir edir.

Xoruldama həmçinin insanın ailədə və digər mühitlərdə nüfuzuna və psixologiyasına ciddi təsir edən bir problemdir. Lakin bütün hallarda xoruldama ən çox xoruldlayan insanın özünə zərər vurur. Xoruldamanın əsas səbəbi nəfəs yollarında olan darlıq sayılır. Bu da insanın nəfəsəlməsinin çətinləş-

məsinə gətirir. Bəzən yuxu zamanı qısa müddətdə nəfəsin dayanması da baş verə bilər. Belə xəstələr mütləq həkimə müraciət etməlidirlər. Dar, uzun və ya çox ətili damağı olan insanlar hər zaman xoruldayırlar. Boğaz divarlarının darlığı,

şişkinliyi, axıntılı olması, xüsusilə də yapışqan axıntılarla (bəlgəmlə) tutulması zamanı da xoruldama baş verir. Boğazın badamcıq və bunun arxasındakı boğaz divarlarının arası bəzən çox dar olur. Dil qüsurları, çənə darlığı, sinir sisteminin

çatışmazlığı xoruldamağa səbəb olur.

Xoruldamağın müvəqqəti olaraq qarşısını almaq üçün yan böyrü üstə yatmaq məsləhət görülür. Xoruldayan insanların yatağının baş hissəsi 10 sm yuxarı olarsa, xoruldama az olar.

Amma elə insanlar var ki, sadalananlar onlara heç bir təsir göstərmir. Belə insanların həkimə müraciət etmələri vacibdir. Xoruldama bədənin istirahət müddətini azaldır. Çünki xorultu insanları dərin yuxu fazasına keçməyə imkan vermir. Dərin yuxu fazasına keçmədən istirahət etmək mümkün deyil.

Maraqlıdır, uşaqlarda və gənclərdə baş verən xoruldamanın səbəbi nədir? Ümumiyyətlə, bunun müalicəsi varmı? Tibb elmləri doktoru, professor Adil Qeybullayev xoruldamanın nəfəs yollarının keçidinin adekvat olmamasından qaynaqlanan bir situasiya olduğunu dedi: "Nəfəs yollarında olan darlıq, çəpər əyrilikləri havanın keçərkən müxtəlif səslərlə müşahidə edilməsinə səbəb olur. Məsələn, adətən insanlar arxası üstə yatdıqda xoruldamağa meyilli olurlar. Yaşlı adamlarda da bədənin sallanması deyilən bir situasiya baş verir. Bu, insanların daxiliində də baş verir. Digər tərəfdən, yuxarı tənəffüs yollarında burun çəpərinin əyriliyi, burun balıq qulaqlarının şişməsi, uşaqlarda adeno-

idlərin («burun əti») olması xoruldamağa səbəb olur. Əlbəttə, bunun səbəbləri araşdırılmalı və o səbəb aradan qaldırılmalıdır. Həddindən artıq köklük, çəki artıqlığı özü də xoruldamağa səbəb ola bilər. Digər bir səbəb isə tənəffüsün çatışmaması ilə bağlıdır. İnsan gecə sanki nəfəs almır və sanki boğulmuş halda yuxudayan oyanır. Bu isə daha çox nevrogen mənşəli olur. Bunun səbəbi araşdırılıb qarşısı alınmalıdır. Bununla da daha çox nevropatoloqlar məşğul olur. Amma xoruldama ilə bağlı xəstələr öncə burun, boğaz, qulaq həkiminə müraciət etməlidirlər. Xoruldama uşağdan tutmuş böyüyə qədər müşahidə edilə bilər. Xoruldama ölümə səbəb olur. Əgər qırtlaqda spazma yoxdursa, yol sərbəstdirsə, xəstə ən azı ağızla nəfəs ala bilər. Ən çox xoruldama beli üstə yatanda baş verir. Bu zaman boğaz sallanır və hava alıb-vermə çətinləşir. Xoruldama varsa, deməli, nəfəs yolunun keçidi pozulub. Buna görə də bunu aydınlaşdıran sonra həkim məsləhət görür ki, ya burun çəpəri qaydaya salınmalıdır, burun balıq qulaqları müalicə olunmalı və ya əməliyyat olunmalıdır. Bir də insanlar çalışmalıdır ki, elə vəziyyətdə yatsınlar ki, orada nəfəs yolunun keçidi təmin olunsun".

□ **Günəl MANAFLI**

Bakının qəssabxanalarında yenə natəməzlikdir

Xələtsiz işləyən qəssablardan hərəsi bir bəhanə uydurdu

məsələ ictimailəşib. Qəssab fərmanı et dükəninin giriş hissəsinə vurduğuna görə böyük ehtimalla fotonu hansısa müştəri yayıb. Öyrəndik ki, Mətbuat Şurasına üzv olan təşkilatlar arasında "Xalq yazarı" qəzetinin adı yoxdur.

"Yeni Müsavat"ın əməkdaşı Bakıdakı qəssabxanalara baş çəkib, onların da bu kimi hallarla üzleşib-üzleşmədiklərini araşdırdı.

Əksər qəssablar bildirdilər ki, dükənlərinə yalnız Baytarlıq İdarəsi və sanitariya-epidemioloji xidmət orqanlarının əməkdaşları gəlir. Qəssab Şəba Quliyev bildirdi ki, bu hadisə onun da diqqətini çəkib: "Bu barədə mən də sosial şəbəkələrdən məlumat almışam. Ancaq deyim ki, bizə belə müraciətlər olmur. Ət kəsəndə baytarlar gəlib ətə kəsəndə baytarlar gəlib ətə baxış keçirirlər. Özləri istəməsə də biz onlara 5-10 manat hörmət edirik. Yalan danışa bilmərəm, əksəriyyətimiz pul veririk. Düşünürük ki, onlar da yol gəlirlər, əziyyət çəkirlər. Çaypulu verməkdə bir problem yoxdur. Bir də sani-

tar-epidemioloji xidmətdən gəlib, buraları dezinfeksiya edirlər. Onlar da xüsusi qaydada geyinib, ağızlarını bağlayıb, işlərini gördükdən sonra gedirlər. Bir neçə il bundan öncə metronun "Əhmədli" stansiyasının yaxınlığında işləyirdim. Həmin vaxtlar da ehtimal idi ki, alver yox idi. Yeni mağazanın yeri yaxşı deyildi. Bir gün səhər özünü jurnalist kimi təqdim edən iki xanım yaxınlaşdı. Bildirdi ki, sizi reklam edirik, ətiniz yaxşı satılır. Sözlərindən belə başa düşdüm ki, 50 manat pul istəyirlər. Ancaq mən razılaşmadım. Çünki üstümdə heç 50 manat yox idi. Ondan başqa hansısa jurnalist gəlib bu cür təkliflər etməyib".

Digər qəssablar da oxşar fikirlər səsləndirdilər. Qeyd etdilər ki, onların mallarını yalnız baytarlıq idarəsi yoxlayır və lazımı sənədlərini də həmin idarə verir. Metronun "Neftçilər" stansiyasının yaxınlığında fəaliyyət göstərən qəssab Məmməd bildirdi ki, bütün sənədləri var, ancaq bu gün göstərə bilməz:

"Bərdədəki qəssabı kim incidib bilmərəm. Ancaq bizi incidən yoxdur. Bütün sənədlərim var, ancaq sabah gəlsəz göstərə bilərəm. İndi göstərmək istəmirəm. Ağsaqqal adamam, narahat olaram".

Onu da qeyd edək ki, qəssabların əksəriyyəti fotolarını çəkməyimizə icazə vermədilər. Səbəb kimi də əsas gətirdilər ki, əylinlərdə xələtlər yoxdur. Bəziləri bəhanə gətirdi ki, ağ xələtlərini yuyulmağa veriblər və ona görə də gündəlik geyimdə işləyirlər. Bəziləri isə açıq şəkildə söylədilər ki, xələt geyinəndə narahat olurlar. Qəssabların nəinki xələtləri, heç əlcəkləri, dükənlərində əl yumaları üçün normal yerləri də yoxdur. Əksəriyyəti bir əllərində siqaret, digərində televizor pultu oturub, müştərilərini gözləyirlər. Bir çox qəssablar ətlərini soyuducuda saxlayırlar. Səbəb kimi bildirirlər ki, ət xarab olmasın deyərək belə edirlər. Digər tərəfdən də söyləyirlər ki, əti ele yenəcə kəsiblər. Ümumilikdə, qəssabxanalarda fəxri fərman axtardığımız zaman bir çox mənzərələrin şahidi

di olduq. Şəhərdə əksər qəssabxanaların digər problemlərindən də biri orada ayaqyolunun olmamasıdır. Bütün bunlar ət alan zaman bir daha düşünməyimiz üçün bizə əsas verən faktorlardır. Elə bu kimi məsələlərlə əlaqədar ət almağa gələn şəxslərlə də söhbət etdik.

Əksər alıcılar bildirdilər ki, qəssablardan əsas şikayətləri ətin içərisinə gizlin şəkildə sümük qoymaları ilə əlaqədardır: "Ət alırsan, evdə baxırsan ki, gözün yayınan kimi qəssab 1 kiloluq sümüyü basıb ətin içinə. Elə sümük qoyurlar ki, ondan hansısa yeməkdə istifadə etmək mümkün deyil. Soruşanda niyə belə etmişən, deyirlər ki, əlimiz öyrəşib", deyərək alıcılar bildirdilər.

Qəssablar isə söylədilər ki, sümük də ətin bir parçasıdır və kiməsə satılmırdır. Qəssabxanalarda ətləri müxtəlif cür qruplaşdırırlar. Ucuz, baha, yaşlı, yeni və digər bu kimi qruplaşmaları üzrə yığılan ətləri bəzən bir-birinə qatıb, müştərilərə verirlər. Bunu biz heç əlcəkləri, dükənlərində əl yumaları üçün normal yerləri də yoxdur. Əksəriyyəti bir əllərində siqaret, digərində televizor pultu oturub, müştərilərini gözləyirlər. Bir çox qəssablar ətlərini soyuducuda saxlayırlar. Səbəb kimi bildirirlər ki, ət xarab olmasın deyərək belə edirlər. Digər tərəfdən də söyləyirlər ki, əti ele yenəcə kəsiblər. Ümumilikdə, qəssabxanalarda fəxri fərman axtardığımız zaman bir çox mənzərələrin şahidi

Ümumilikdə isə biz hər hansı fərmana layiq olan qəssab görmədik...

□ Əli RAIS
Fotolar müəllifindir

Bərdə rayonunda qəssaba jurnalist olduğunu bildiren şəxs tərəfindən fəxri fərman verilməsi sosial şəbəkələrdə geniş müzakirələrə səbəb olub. Öncə məlumat üçün qeyd edək ki, özünü "Xalq yazarı" qəzetinin baş redaktoru kimi təqdim edən şəxs Bərdə rayonunda qəssablıq edən Orxan Bəxtirayova "Ət məhsullarının təmiz satışını nümunəvi təşkil etdiyinə görə" fəxri fərman verib. Qəssabın "Xəzər" telekanalına verdiyi açıqlamaya görə, fərmanı ona 2 il qabaq tanımadığı bir şəxs təqdim edib.

Bunun müqabilində isə sonra isə fərmanın fotosunun ondan 30 manat pul alıb. 2 il sosial şəbəkədə yayılması ilə

iPhone 8 və iPhone 8 Plus Bakıda satışda - qiymətləri "əl yandırır"

Azərbaycanlıların 56 faizi hələ də iPhone 7 almaq arzusundadır

Dünyada milyonlarla insanın istifadə etdiyi telefon markası olan "Apple"-nin yeni modeli iPhone 8 ilə yanaşı, iPhone 8 Plus artıq iPhone həvəskarlarına təqdim edilib. Bu yeni smartfonlarla yanaşı, iPhone X-in də noyabrda satışa çıxarılacağı gözlənilir. Bütün dünyanın maraqla gözlədiyi iPhone 8 və iPhone 8 Plus modelləri artıq bir çox ölkələrdə 17 sentyabrdan satışdadır. Ölkəmizdə də bütün mağazalarda olmasa belə bir sıra mağazalarda iPhone 8 və iPhone 8 Plus modellərinə rast gəlmək mümkündür.

Digər mağazalarda isə bu telefonlarla maraqlanan vitrinde olmadığını, lakin sifarişlə gətirdiklərini dedilər. Qiymətlərə gəlincə isə iPhone 8-in qiyməti satışa çıxdığı ilk günlərdə yaddaş həcminə görə 1650-2500 manat, iPhone 8 Plus-un isə 1900-2400 manat aralığında deyəcəyi deyilirdi. Azərbaycanda isə 256 GB-lıq iPhone 8-in qiyməti 1899 manat, iPhone 8 64GB-in qiyməti 1559 manat, iPhone 8

iki telefona ilkin ödəniş olmadığı qeyd edilərsə, əslində ilkin ödəniş var. İrşad Əməkdaşlarının bildirdiklərinə görə, ilkin ödəniş şəxsin harada işləməyindən və aldığı məhsala görə dəyişir. Təbii ki, göstərilən iş yeri mütləq rəs-

mi iş yeri olmalıdır. Qeyd edək ki, yeni çıxmış bu smartfonların yer aldığı digər mağazalarda qiymətlər eyni deyil. Bu telefonlardan sifarişlə gətiriləndə qiymətlərdə dəyişiklik olur. Yeni iPhonele-

rin xüsusiyyətlərinə gəlincə isə onlara A11 Bionic çipi yerləşdirilib. Bu isə yeni nəsil smartfonlar arasında ən güclü prosessor deməkdir. iPhone 7 və iPhone 8-in kamerasının texniki göstəriciləri arasında da ehtimal böyük fərqlilik yoxdu. Sadəcə, yeni iPhone-lar fonu tündləşdirən portret rejimi var. Yeni modellərin korpusu şüşədənir. iPhone 8 smartfonu iPhone 7 kimi 4.7 düymük ekrana sahibdir. iPhone 8 10.5 düymük iPad Pro-də istifadə edilən True Tone ekran texnologiyası tərəfindən dəstəklənir. Cihazın əvvəlki modellərindən əsas fərqi isə simsiz şarj xüsusiyyətinə malik olmasıdır. "Apple" şirkəti iPhone 8, iPhone 8 Plus modelləri ilə yanaşı, iPhone X-i də təqdim etdi. Bir çox insanların iddialarına görə iPhone X-in təqdimatı iPhone 8-lərə olan marağın ölməsinə səbəb olub. iPhone X noyabrda təqdim ediləcək və onun ölçüləri ilə bərabər qiyməti də daha baha olacaq. "Apple" sevərlər bu modeli əldə etmək üçün artıq pul yığmağa başlayıblar. iPhone X-da home düyməsi yoxdur. İnterfacedə dəyişikliklər var. HDR dəstəklənən 5,8 düymük Super Reti-

na ekran, arxada ikiqat kəmərlə tozdan və sudan qorxmur. Touch ID yerinə sahibini siması ilə tanıyan Face ID funksiyası var. Sadəcə, smartfonun ekranına baxmaqla telefon açılır. Bu kimi diqqət cəlb edən funksiyalar iPhone 8 və 8 Plus-a olan marağı az qala sifirə endirir. Azərbaycanda demək olar ki, ən çox satılan iki marka telefon var: iPhone və Samsung. Milli sorğu mərkəzinin apardığı sorğuya əsasən, Azərbaycanlıların 56 faizi hələ də iPhone 7 almaq arzusundadır. iPhone X almaq arzusundadır olanlar 27 faiz, iPhone 8-lə maraqlananlar isə sadəcə, 17 faiz təşkil edir.

Qeyd edək ki, "Apple"-nin ən yaxın rəqibi "Samsung" şirkəti qış aylarında Galaxy S9 modelini təqdim etməyə hazırlaşır. Əgər "Samsung" yeni modelə daha maraqlı, innovativ funksiya əlavə etsə, Apple bu rəqabətdə uduzmuş olacaq. "Huawei" şirkətinin rəhbərliyi də "Apple"-ni bir neçə dəfə konservativlikdə, yeniliyə açıq olmamaqda günahlandırmışdı. Artıq Çin bazarında "Huawei" modelləri iPhone-ları sıxışdırmağa başlayıb.

□ Günel MANAFLI

MÜSAVAT

Son səhifə

N 213 (6827) 17 oktyabr 2017

Kitabı 100 il sonra kitabxanaya qaytardı

Amerikan Uebb Conson San Fransisko kitabxanasına

100 il əvvəl götürülmüş kitabı geri qaytardı. Bu barədə lenta.ru saytı "San Francisco Chronicle"ə istinadən yazıb. Söhbət Fransis Hopkins Smitin qısa hekayələrindən ibarət "40 dəqiqə gec" adlı kitabından gəlir. Kitabı onun nənesi Fibi Uebb götürüb. Kişi kitabı 1966-cı ildə aşkarlayıb. Kitabın qaytarılma vaxtı nənesinin ölümündən bir həftə sonraya təsadüf edirdi. Həmin vaxt Conson onu kitabxanaya aparmayıb. Düşünüb ki, aradan bir neçə il keçdiyi üçün kitab ailəyə qalmalıdır. Kitabxana isə kişini bu gecikməyə görə cərimələməyib. Əksinə, oxucuların zamanında qaytarmadığı kitablarla bağlı aksiya keçirib.

2016-cı ilin aprelində Yeni Zelandiya sakini Oklend şəhər kitabxanasına 1948-ci ildə götürülmüş kitabı geri qaytarmışdı. Qadın "Maori ölkəsinin mif və əfsanələri" adlı kitabı özündə saxlayırdı. Kitabxana işçisinin sözlərinə görə, Zoe Kornelius adlı təqaüdcü qadın kitabı hələ uşaq olanda kitabxanadan götürülmüş və bu müddət ərzində onu geri qaytarmağı planlaşdırmış. Kitabxana rəhbərliyi qadını bağışlayıb və gecikmiş kitabı görə 17 min dollar məbləğindəki cəriməni istəməyib.

Köçəri quş dəstələri tıxacda dalaşdı

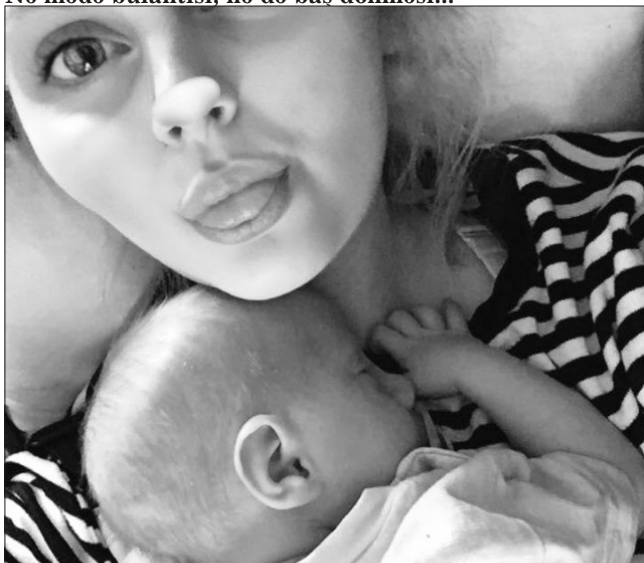
Xakasiya rayonu ərazisində köçəri quşların davası baş verib. Lenta.ru saytının xəbərinə görə, qovğa gecə saatlarında baş verib və o qədər səs-küylü olub ki, bütün kənd ayağa qalxıb. Səhər saatlarında isə kənd sakinləri yerdə yaranmış çöl qazı tapıblar. Bu səbəbdən də o, ümumi köçə qoşula bilməyib. Amma çöl qazının köçəri quşlara necə qoşulduğu məlum deyil. Quşlar arasında dava isə yolda yaranmış "tıxac"ə görə baş verib. Belə ki, köçəri quşların iki dəstəsi yolda toqquşub və amansız qovğaya başlayıblar. Müşahidəçilər

deyir ki, dəstələrin davası 20 dəqiqəyə yaxın davam edib. Yaralı quşu isə vilayətin zooparkında müalicəyə aparıblar.

Hamilə olduğunu doğuşdan 4 saat əvvəl bildi

Şəkillərdə kökəldiyi hiss olunan selfie kraliçası Connie Vhitton doğumdan dörd saat öncə hamilə olduğunu öyrənib. 19 yaşlı Connie tətbiq etdiyi bir dietanın ardınca 6 kilo çəki artırıb. Amma o, səbəbsiz yerə çəki almağa başlayınca olduqca əsəbiləşib və bunu sosial mediada paylaşmaq üçün bir şəkil çəkib. Amma son zamanlar bel ağırlarından çox əziyyət çəkdiyi üçün həkimə gedib və bunun səbəbinin araşdırılmasını istəyib. Analizlər nəticəsində Connienin hamilə olduğunu öyrəndi. Doğuma getmədən dörd saat öncə hamilə olduğunu öyrənən Connie aşağıdakıları deyib: "Saat 9-da hamilə olduğumu öyrəndim və saat 13.05-də körpəmi qollarımda gördüm. Bu 4 saat mənim üçün doqquz ayın tamamı idi deyə bilərəm. Hamilə olmam haqqında ən elementar fikrim belə yox idi. Çünki heç bir əlamət yox idi. Nə mədə bulantısı, nə də baş dönməsi..."

Valideynləri 3 yaşlı uşağı pitonun üstünə mindirdilər

Bu həftə ərzində selə görə 54 nəfərin öldüyü və minlərlə evin sel suları altında qaldığı Vyetnamda çəkilən görüntülər insanın ürəyini ağzına gətirir. 3 yaşında bir oğlan uşağı sel suları içində 6 metr uzunluğunda bir piton ilanının üstünə minir. Uşağın çox sakit olduğu müşahidə edilir. Ana-atası isə uşağa ilanın üstünə minməsi üçün kömək edir. İlan 80 kilo ağırlığında olub. 3 yaşlı uşağın xalası isə deyib ki, ailə illərdir ev heyvanı olaraq ilan bəsləyir. Onun sözlərinə görə, sel suları ilanı bağçaya tərəf sürükləyib. Uşağın ata-anası isə oynayıb əylənsin deyərək onu bağçaya çıxararaq ilanın belinə mindiriblər.

QOÇ - Kifayət qədər maraqlı bir gün yaşayacaqsınız. Yeni insanlarla ünsiyyət, tanışlıq və perspektivli sövdələşmələr gələcəyə nikbin baxmağınıza səbəb olacaq. Doğmalarınızla mümkün qədər əlaqə saxlayın.

BUĞA - Ulduzlar ünsiyyətdə olduğunuz insanların bədxahlığına neytral yanaşmağınızın əleyhinədir. Çünki uğursuzluqlarınızın əksəriyyəti cəsarətsizliyinizdən irəli gəlir. Aktiv olun ki, ədalət qalib gəlsin.

ƏKİZLƏR - Proqnozunuz hazırlayarkən istifadə etdiyimiz bütün mənbələr daha çox səhhətinizə fikir verməyinizə vacibliyini önə çəkir. Bunu bacarsanız, heç bir narahatçılıqla rastlaşmayacaqsınız. Səfərə çıxmayın.

XƏRÇƏNG - Maraqlı tanışlıqlar yolunuzu gözləyir. Bu, perspektivlərinizə xidmət etdiyi təqdirdə, fəaliyyətə də müəyyən qədər fasilə vermək olar. Başqalarının sizə verdiyi istənilən sirrə sadıq qalın.

ŞİR - Qarşınızda sakit bir gün durur. Neytrallığınızı qorumaqla yalnız uğur qazınacaqsınız. Fəaliyyət müstəvisində başqalarının dediyindən daha çox öz təcrübənizə bel bağlayın ki, uduzmayasınız.

QIZ - Gün ərzində məni enerjili Ayın sizin bürcdə qərar tutması ümumi işlərinizdə lənglik yaradacaq. Bu səbəbdən bütün vacib işlərinizi mümkün qədər təxirə salın. Qidanıza diqqət yetirin.

TƏRƏZİ - Bürcünüzün Göy qübbəsində aktiv nöqtəyə çatması digər Zodiak işarələri ilə müqayisədə sizin daha enerjili və işlərinizin daha perspektivli olacağına təminat verəcək. İşgüzar sövdələşmələrdən çəkinməyin.

ƏQRƏB - Astroloji göstəricilər sevgi ümmanına baş vurmağınızı tövsiyə edir. Nəzərə alın ki, hazırda təkanverici qüvvəniz məhəbbətdir. Maliyyə və iş barədə gözləmə mövqeyi tutmağınız daha səmərəlidir.

OXATAN - Saat 12-dən etibarən iş müstəvisində bezi kəm-kəsirləriniz qaydasına düşməlidir. Sənədləşdirmə işlərində diqqətli olun. Həllədicilərdə təcrübəli adamlarla məsləhətləşməkdən çəkinməyin.

OĞLAQ - Təəssüflər olsun ki, ötən gün mövcud olan gərginliyiniz davam edə bilər. Bunun üçün gerek Tanrı nizamına əl uzatmayasınız. Çətinliyinizi dəf etmək üçün etibarlı dostlarınızla bir araya gəlin.

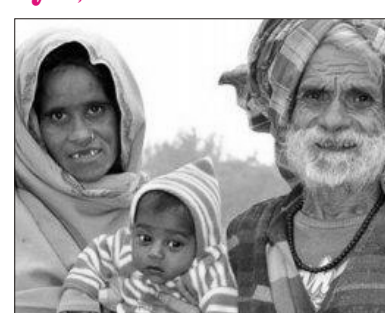
SUTÖKƏN - Hər mənada düşərli gün demək olar. Çünki nəzərdə tutduğunuz planların böyük əksəriyyətini həyata keçirə biləcəksiniz. Üstəlik, maliyyə çətinlikləriniz də aradan qalxacaq.

BALIQLAR - Qarşınızda xoş təəssüratlar yarada bilən hadisələr durur. Odur ki, öhdəliyinizdə duran vacib işlərin çoxusuna yetişə bilərsiniz, xüsusən də yeni iş qurmaq istiqamətində. Maddi durumunuz da qənaətbəxşdir.

Unutmayın, Tanrı ulduzlardan daha yüksəkdə durur!

Hindistanlı 96 yaşında ata oldu...

Hindistanlı Ramacit Raqhav 96 yaşında ata olmaqla öz rekordunu təzələyib. "Milliyet" qəzetinin xəbərinə görə, iki il öncə Raqhav ölkənin "ən yaşlı atası" olmuşdu. Özü də 94 yaşında onun ilk övladı dünyaya gəlmişdi. Övladların hər ikisi oğlan uşağıdır. Ramacitin həyat yoldaşı Şakantala Devi isə 52 yaşındadır. Gəncliyində evlənməməyi qərara alan Raqhav 10 il əvvəl Şakantala ilə tanış olub və onlar evlənmək qərarına gəliblər. "Ən yaşlı ata" uzunömürlülüynü isə həyat tərzinin düzgün olması ilə əlaqələndirib - saat 05.00-da oyanır, açıq havada tarlada işləyir və saat 20.00-da yatır. Hər gün o, iki litr inək südünü içir və əsasən tərəvəzlərlə qidalanır.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Təsisçi: Rauf ARİFOĞLU
Baş redaktorun birinci müavini:
Azər AYGAN

e-mail adres: yenimusavat@mail.ru

"Yeni Müsavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Azərbaycan" nəşriyyatında çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-cü məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Elsad MƏMMƏDLİ

Lisensiya N: B 114
SAYI: 5.100